№ 174 — Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem — פרייז 20 גראשען — Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: פּעטריקאַוער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אדמיניסטראַציע 47 | דאנערשטאג, כ"ח תמוז תרפ"ז | 28 lipca 1927 r. | צוואַנציגסטער יאהרגאַנג

וואראשילאוו שרעקט מיט מלחמה
און פאדערט אויף די רויטע ארמעע צו זיין גרייט צום קאמף.

מאָסקווע, 27. יולי (פּאַט) דעם 25. ד. ח. האָט דער קאָמיסאַר פאַר קריגס-ענינים וואראשילאָוו געהאַלטען אַ רעדע אין מיליטערישען לאַגער אין קראַסנאָאַר, נעבען לענינגראד, אין וועלכער ער האָט צווישען אַנדערן געזאָגט, אַז „רוסלאַנד געפינט זיך איצט אין דערזעלבער לאַגע, ווי פאַר'ן אויסברוך פון דער וועלט-מלחמה. אַלע סמנים ווייזען, אַז עס וועט געלונגען אויסצומיידען די מלחמה, אָבער אויף זיכער קאָן מען עס נישט זאָגען. אין די לעצטע חדשים האָבען זיך פערערגערט די בעציהונגען נישט נאָר בלויז בנוגע סאָוויעט-רוסלאַנד, נאָר אויך אין בעצוג צום פּראָלעטאַריאַט אין גאַנץ אייראָפּאַ. מיר דאַרפען זיין פאָרגעבריטעט צו דעם, אַז אין דער קומענדער מלחמה וועלען מיר האָבען צו טון מיט אַ מעכטיגען פיינד. מיר דאַרפען זיך דעריבער זעהר גוט צוגרייטען צו דער מלחמה. אונזער לופט-פלאָט איז נישט שוואַכער פון וועלכער עס איז נישט אַנדערע אייראָפּעאישע מלוכה. אין דער אַלגעמיינער בעוואָפענונג האָבען מיר אויך געמאַכט אַ גרויסען פאָרשריט.

מאָסקווא, 27 יולי (סב.) נעכטען האָט זיך אין די הויכע פּאָליטישע קרייזען פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז די [illegible] פון [illegible] מיט טשיטשערינ'ען האָט געגעבען אַ בעדייטענדען רעזולטאַט.

די סאָוויעטישע - רעגירונג איז וואָרשיינליך דעצידירט אַנצוהייבען די אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ פּאָליטישען אָבמאַך, כדי עס זאָל ווערען פאַרגעבראַכט אַ יסוד צו אַ פּאָליטישער און ווירטשאַפטליכער דערנעהנטערונג צווישען ביידע לענדער.

צווישען די סאָוויעטישע פּאָליטיקער זאָגען אַפילו אויך דאָ איינינע, וואָס קוקען נאָך פּעסימיסטיש אויף דעם דאָזיגען ענין.

די פּעסימיסטען שטעלען פעסט, אַז צו קיין געאָגראַפיש-פּאָליטישע [illegible] און אַז אינטערעסאַנט דאַרף מען נאָר וועגען אַ האַנדעלס - אָבמאַך, אָבער אַבמאַך וועט אָבער פריהער נישט ברענגען קיין נוצען, ביז עס וועלען זיך נישט האָבען אויסגעגלייכט די פּאָליטישע בעציהונגען צווישען ביידע מלוכות.

ענגלישער קרוין-פּרינץ קומט נישט היי' פּוילען.

וואַרשא, 27 יולי (טעלעגראַפיש) אַ וואַרשאַוער פּוילישע צייטונג האָט היינט אין דער פריה געבראַכט אַ ידיעה אַז דער ענגלישער קרוין-פּרינץ קומט די טעג קיין זאַקאָפּאַנע.

ווי מיר דערוויסען זיך אָבער פון מאַסגעבענדע ספערען, האָט די דערמאָנטע ידיעה קיין שום יסוד נישט הינטער זיך.

פּאָלאַ נעגרי ביטער אָבגענאַרט געוואָרען.
געמיינט, אַז דער מאַן איז אַ פּירשט און ס'לאָזט זיך אויס אַ בּוידעס.

פּאַריז, 27 יולי (סב.) ווי בעקאַנט האָט פּאָלאַ נעגרי מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק התונה געהאַט מיט אַ גרוזינישען פּירשט. דאָס זעלבע גליק האָט אויך געטראָפען אַ צווייטע פילם-דאַמע מולי בּוּראַ. איצט ווייזט זיך נאָר אַרויס אַז זיי האָבען זיך געכאַפט פּוסטער גענאַרט. די מענער זייערע זענען נאָר נים אַזעלכע אייזערנע מיוחסים, ווי מען האָט פריהער געגלייבט. זיי זענען נישט קיין גראַפען און קיין באַראָנען און אַפילו קיין „שטיקלעך" פּרינצים זענען זיי אויך נישט. עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז זיי שטאַמען פון גאַנץ געוועהנליכע בעל-ורים'ס, פון פערמעגליכע עלטערן. פערשטעהט זיך, אַז די פילם-דאַמען פיהלען זיך אָבגענאַרט, פון „גליק" איז שוין אָבגערעדט, זיי ווערען נאָך אַפילו אויסגעלאַכט.

די געט. כלה פון רודאָלף וואַלענטינאַ האָט זיך אַזוי גענומען צום האַרצען, אַז זי האָט בעשלאָסען זיך צו נעמ'ען מיט'ן מאַן און שוין מעהר קיינמאָל נישט חתונה האָבען.

בוימער טאַנצען שימי...
אַ דונער רייסט אַרויס אַ בוים פון איין אָרט און זעצט איהם איבער אויף אַ צווייטען.

בערלין, 27 יולי (סב.) אין וועסטפאַלען, אויף די הארץ-בערג איז אַ דונער אַריין נעבען שים-פּלאַץ. דער דונער האָט אויסגעריסען 20 מאָן ערד און אַוועקגעשלייפערט די מאַסע אויף אַ מרחק פון קאַפּעלע הונדערט מעטער. און די אויסגעריסענע ערד האָט זיך געפונען אַ קאַרשען-בוים. דער בוים איז צוזאַמען מיט דער אַוועקגעשליידערטער ערד איבערגעטראָגען געוואָרען אין דער מיט פון שים-פּלאַץ און ער שטעהט דאָרט ווייטער רוהיג, ווי נישט איהם האָט מען געטשעפּעט.

—0—

„פראַנקרייך האָט שוין דערעסען די קאָמוניסטישע אַגיטאַציע"
זאָגט דער פראַנצויזישער פאָרשטעהער צו טשיטשערינ'ען.

פּאַריז, 28. יולי (סב.) „טעמפּס" מעלדעט, אַז דער פראַנצויזישער באָטשאַפטער אין מאָסקווע הערבעטט, האָט נאָך זיין צוריק-קומען אין דער סאָוויעטישער הויפּטשטאָט תיכף אָבגעשטאַטעט אַ וויזיט ביי טשיטשערינ'ען און איהם ערקלערט, אַז פראַנקרייך האָבען זיך שוין דערעסען די אַוואַנטורעס, וואָס ווערען דורכגעפירט דורך די קאָמוניסטישע אַגיטאַטאָרען. די פראַנצויזישע רעגירונג וועט שוין ווייטער נישט דולדען אַזאַ סיטואַציע און אויב די סאָוויעטישע רעגירונג וויל באמת קומען צו אַ פערשטענדיגונג און אָבמאַכען מיט פראַנקרייך, דאַרף זי קודם כל נישט דערלאָזען צו דער אַגיטאַציע פון איהרע פאָרשטעהער.

הערבעטט האָט נישט געוואָלט נעמען צו קענטניש די ערקלערונג פון טשיטשערינ'ען, וועלכער האָט ערקלערט, אַז די פּראָפּאַגאַנדע פון דריטען אינטערנאַציאָנאַל האָט נישט קיין שייכות מיט דער סאָוויעטישער רעגירונג.

בעראַטונגען פון די סיים-קלובען וועגען צונויפרופען דעם סיים.

וואַרשא, 27 יולי (טעלעפאָניש) דעם 2. אויגוסט וועט פּאַרלאַמענט אַ בעראַטונג פון די סיים-קלובען וועגען אָבשיקען אַ פאָדערונג צום פּרעזידענט צונויפצורופען אַ נייע אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון סיים.

ווי מיר דערוויסען זיך וועלען די סיים-קלובען פאָדערן, אַז די סעסיע זאָל צונויפגערופען ווערען און אַנהויבען זעהר שפּעטער. דאָס פּראָגראַם פון דער אַרבייט איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט. אין די סיים-קלובען איז מען און דער מיינונג, אַז די פּראַגע וועגען ענדערן די וואַהל-אָרדנונג וועט אויף דער סעסיע אויך נישט בעטראַכט ווערען.

ליטע וויל שלום מיט פּוילען.

ריגע, 27 יולי (אַטע) אַ לעטישע צייטונג מעלדעט פון קאָוונע, אַז די ליטווישע רעגירונג האָט צוגעשיקט די אייראָפּעאישע מלוכות און צו פּוילען אַ נאָטע, אין וועלכער עס ווערט [illegible] וועגען אָבשאַפען דעם קריגס-צושטאַנד צווישען ליטע און פּוילען. אַנדערע צייטונגען בעשטעטיגען נישט די דאָזיגע ידיעה.

—0—

מאַרשאַל פּילסודסקי אויפ'ן קאַלישער וואָקזאַל
וועט בעגריסט ווערען דורך אַ דעלעגאַציע פון דער שטאָט.

(א) ווי בעקאַנט, פאָהרט דורך לאָדז אויפ'ן לעגיאָניסטען - צוזאַמענפאָהר אין קאַליש דעם 6. אויגוסט מאַרשאַל פּילסודסקי.

אויף דער לאָדזשער באַהן-סטאַציע וועט דער צוג זיך אויפהאַלטען עטליכע מינוט, בעת וועלכע עס וועט דעם מאַרשאַל בעגריסען אַ דעלעגאַציע פון דער שטאָט.

זעלבסטמאָרד אין קרייז-געריכט.
נאָכ'ן פערמשפּט ווערען אויף אַ יאָהר תפיסה אויסגעטרונקען קאַרבאָל.

(:) נעכטען איז אין קרייז-געריכט בעגאַנגען זעלבסטמאָרד די 32-יעהריגע ח. זייבערט, וואָס איז פער'משפּט געוואָרען צו אַ יאָהר תפיסה פאַר אויסשווינדלען געלד.

מיט 2 יאָהר צוריק האָט זיך זייבערט בעקענט מיט מאַריאַ לאָטשע, פּאָמאַרסקע 68 פאַר וועמען זי האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלס אַ האַנדעלס - אַגענטין פון גרויסע לאָדזשער טעקסטיל-פירמעס.

נאָך אַ נאָהענטער בעקאַנטשאַפט האָט פרוי לאָטשע געבאָרגט דער זייבערט 6000 זל. וואָס זי האָט געזאָלט אָבצאָהלען נאָכדעם, ווי זי וועט בעקומען סחורה פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור". עס זענען אָבער אַוועק אַ פּאָר חדשים און די זייבערט האָט זיך געמאַכט פערגעסען אין דער הלוואה.

לאָטשע האָט געמאָלדען וועגען ענין דער פּאָליציי, וועלכער ס'איז געלונגען פעסטצושטעלען, אַז זייבערט האָט אויף אַ סך שטעלען אויף אַזאַ אופן אויסגעפּרעסט געלד. זי איז אַרעסטירט געוואָרען און נעכטען איז זי געשטאַנען פאַר'ן קרייז-געריכט, וואָס האָט זי פערמשפּט צו אַ יאָהר תפיסה.

פאַר'ן אָבפיהרען זי אין תפיסה, איז זי אַריין אין דער אויבוקאַציע פון געריכטס-הויף. אין דרויסען האָבען געוואַרט פּאָליציאַנטען. אַרויסגעהענדיג איז זי אַנידערגעפאַלען און חלשות. דער אַרייגערופענער פּאַגאָטאָוויע - דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז זי האָט זיך פער'סמ'ט מיט קאַרבאָל. אין אַ שווערען צושטאַנד איז זי אָבגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאַל.

קאַטאַסטראָפע אין אַ דאָמבראָווער קוילען-גרובען.
3 טויטע און איין שווער-פערוואונדעטער.

סאָסנאָוויץ, 27 יולי (פּאַט) אין איינע פון די דאָמבראָווער קוילען-גרובען איז איינגעפאַלען אַ שטאַק הונדערטער וואַגאָנעטען מיט קוילען האָבען זיך אויסגעשיט. 4 אַרבייטער זענען פערשיט געוואָרען. איינעם האָט מען אָפּגעראַטעוועט, מען אַ שווער פערוואונדעטען און די איבעריגע דריי זענען דער'הרג'עט געוואָרען.

פּילסודסקי קאָנפערירט מיט די נייע בעל-הבתים פון וואַרשעווער שטאָט-ראָט.

וואַרשא, 27 יולי (פּאַט) דער מאַרשאַל פּילסודסקי האָט היינט נאָכט אָבגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן נייעם שטאָט-פּרעזידענט אינזש. סלאָמינסקי און מיט'ן פּרעזעס פון שטאָט-ראָט דר. יאַוואָראָווסקי.

פּסיכאָטעכנישע בעראַטונגס-שטעל אין לאָדז.

(!) די וואָיעוואָדזשאַפט איז צוגעטרעטען צו אָרגאַניזירען אין לאָדז אַ געזעלשאַפט אונטער'ן נאָמען „פּסיכאָטעכנישע בעראַטונגסשטעל". די געזעלשאַפט האָט שוין אויסגעאַרבייט אַ סטאַטוט, וואָס זאָל בקרוב לעגאַליזירט ווערען.

די געזעלשאַפט וועט האָבען דעם ציל פּסרי אויסצופאָרשען דעם אַרבייטס - מאַרק דורך אַ שטענדיגען קאָנטאַקט מיט די מלוכה'שע און געזעלשאַפטליכע אַרבייטס - פערמיטלונגס - אינסטיטוציעס ווי אויך מיט די פעראיינען פון די אַרבייטס - געבער און אַרבייטער.

אויסער דעם וועט די בעראַטונגס שטעל דורכפיהרען מעדיצינישע און פּסיכאָטעכנישע אויספאָרשונגען פון די פעהיגקייטען פון די פערשידענע קאַנדידאַטען צו אַלערליי פאַכען.

ביז איצט האָבען צוגעזאָגט זייער אָנטייל אַלע אינדוסטריעלער פעראייניגען, פעראיינען פון סוחרים און קליינהענדלער אין לאָדז, דער מעדיצינישער פעראיין, דער מאַגיסטראַט און די גרעסטע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען.

אַ דאַנק די בעמיהונגען פון וואָיעוואָדע וועט דער אַרבייטס - מיניסטער ערמעגליכען אַ סובסידיע דער געזעלשאַפט.

דער מאָרגענדיגער
פרייטאָג-נומער
— פון —
„לאָדזער טאַגעבלאַט"
וועט ערשיינען אין אַ גרעסערן פאָרמאַט און ברענגען אַ גאַנצע רייה אַרטיקלען און פעליעטאָנען פון די בעסטע שריפטשטעלער
אַנאָנסען ווערען אָנגענומען היינט אַ גאַנצען טאָג.

גמנסיה לנערים
של
יצחק קצנלסון
Gimnazjum Męskie I. Kacenelsona
Cegielniana 28, tel. 51-79.
שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9—2 פאַרמ. און 4—6 נאָכמ.
ביים איינשרייבען דאַרפען ביינעבראַכט ווערען אַ מעטריקע און אַ פּאָקען-שיין.
עס ווערען אויך אָנגענומען קינדער פון 4 ביז 6 יאָהר אין אונזער ערשטען גן-ילדים (פרעבעל-שולע).
די דירעקציע.

Dr. med. Feldman
פרויען-אַרצט און אַקושער
נעמט אָן פון 6½—3½
Cegielniana 46, tel. 32-88.

Dr. med. Braun
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
23 פּאַלודניאָווע 23
טעל. 40-26
נעמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 נאָכמ.

פלעגט די פיס!
PEDICURE
S. Łódzki, Trauguta 5 (Krótka), m. 10
בעזייטיגט אַקוראַט [illegible] (הינער-אויגען-אַנשטאַלט אין לאָנדאָן).
ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און הערנהויט, אויך אַריינגעוואַקסענע נעגל אַהן שום שמערצען.
מעסאַזשירט די פיס.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
9 קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9 טעלעפ. 27-81
ספּעציעלער קורס פאַר שטאַמלער.
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7.
נעהמט אויך אָן אין לעטסניצע זגערושער 17 פון 30 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאָכמ. 1016

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43 — טעל. 41-32
איז צוריקגעקעהרט.
ספּעציאַליסט פאַר הויט, מענערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5 — 8 אָוונט.

גאנץ אייראפא טרייסעלט זיך
ערד-ציטערניש אין עסטרייך, דייטשלאנד, טשעכיע, באלקאן און שפאניע.

וויען, 27 יולי (סב.) די ערד-ציטערניש, וואס איז פארגעקומען אין עסטרייך האט אנגעמאכט די גרעסטע היזקות אין דער שטאט סטרי, וואו עס זענען איינגעפאלען די קוימענס און אייניגע הייזער האבען זיך געשפאלטען. אין די באלקאן-לענדער איז די ערד-ציטערניש געווען א זעהר שווערע.

בערלין, 27 יולי (סב.) אין די צווי דייטשע שטעט מינכען און נירענבערג האט מען געפיהלט א ערד-ציטערניש.

פראג, 27 יולי (סב.) נעכטען 11 צייגער האט מען אין פראג געפיהלט אן ערד-ציטערניש.

מאדריד, 27 יולי (סב.) אין דער געגענד פון וואלענציא האט מען גע-פיהלט אן ערד-ציטערניש.

די האנדעלס-אנגעשטעלטע
געגען א 12-שעהדיגען האנדעלס-טאג.

(§) ווי בעקאנט זאל בקרוב פער-עפענטליכט ווערען א פערארדנונג, לויט וועלכער לעבענס-מיטעל געשעפטען זא-לען מעגען אפען זיין 12 שעה און טאג. היות ווי די פערארדנונג איז לויט דער מיינונג פון די ארבייטער געגען 8-שעה-דיגען ארבייטס-טאג, וועט אין די נאה-ענטסטע טעג אבגעהאלטען ווערען א פראטעסט-מיטינג פון די האנדעלס-אנגע-שטעלטע פעראיינען.

נעכטיגער מיטינג צו די וואהלען צום 15. ציוניסטישען קאנגרעס.

(ג) אונטער'ן פארזיץ פון פרעזעס פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז, דעפ. ד"ר ראזענבלאט איז נעכטען אונגעגאנגען אין „פיל-הארמאניע" דער ערשטער ציוניסטי-שער וואהל-מיטינג געווידמעט דעם 15 ציוניסטישען קאנגרעס. צו דעם מיטינג וועלכער האט צוגעצויגען א ריזיגען עולם זענען ספעציעל געקומען פון ווארשא דער פרעזעס פון דער ציוניס-טישער ארגאניזאציע אין פוילען, ה' גרינבוים ווי אויך ד"ר מ. הינדעס. וועל-כע זענען צוזאמען מיט ד"ר ראזענבלאט ארויסגעטרעטען מיט רעדעס וועגען דעם 15. ציוניסטישען קאנגרעס און די אויפבוי - פראבלעמען פון ארץ ישראל. די רעפעראטען זענען, ווי געווענליך באגלייט געווארען מיט א סך צווישען-רופען, פערשיידענע אנגריפען אויף די רעדנער, פייפערייען און — א הצבעה מיט וואהל-ליטעראטור. צום ווארט זע-נען אויך געקומען פארשטעהער פון די ציוניסטישע ריכטונגען אין לאדז.

1 ביינאכט איז דער מיטינג געשלאס-סען געווארען מיט געזאנג פון „התקוה".

דער רבי ר' חיים אשר'ל
אויף דעם קבר פון זיין פאטער.

מען בעט אונז מודיע צו זיין, אז מארגען פונקטליך 12 א זייגער מיטאג וועט זיך דער ראדאשיצער רבי ר' חיים אשר'ל שליט"א נשתטח זיין אויפ'ן קבר פון זיין פאטער דעם ראדאשיצער רבי ר' אליעזר דוד'ל זצ"ל, און דערנאך וועט ער זאגען תפלת יום-כפור קטן און דער שול ביים בית-עולם.

ארבייטס-אינספעקטאר וועט פער-קלאגען א לאדזער באנק
פאר נישט אבהיטען דאס ארבייטס-געזעץ.

(§) נעכטען האט דער ארבייטס-אינ-ספעקטאריאט אנגעהויבען א אונטערזוכ-ציע אין די לאדזשער בענק מיט'ן צוועק פעסטצושטעלען צי עס ווערט איבערגע-טרעטען דער 8-שעה'דיגער ארבייטס-טאג. אין רעזולטאט איז געווען איין באנק, וואו עס האט זיך ארויסגעשטעלט, אז די בעל-עבודה'ס די ארבייטער, צוליבלעבע-שטעלט געווארען א פראטאקאל.

—0—

פאר פעלשען מיטאג-קארטען
אין דער ארבייטסלאזען-קיך
3 חדשים תפיסה.

(§) פאר'ן קרייז-געריכט איז גע-שטאנען דער ארבייטסלאזער ביורא-ליסט סטאניסלאוו מושקיעוויטש, וואס האט געפעלשט טאלאנען אויף מיטאגען אין דער קיך פון דער ארבייטסלאזער אינטעליגענץ אין שענקעוויטש גאס.

מושקיעוויטש האט זיך אין דער שולד מודה געווען, פערענטפערענדיג זיך, אז זיין מאמע איז ער בעגאנגען פון גרויס נויט.

די לעצטע ווערטער פון אנגעקלאגטען ביי וועלכע ער האט אויסגעבראכען אין א געוויין: „איך בין קראנק אויף שווינד-זוכט. איך וויל נישט שטארבען אין תפיסה" — האבען געמאכט א גרויסען רושם אויף אלע אנוועזענדע.

דאס געריכט האט איהם פערמשפט צו 3 חדשים תפיסה.

דער קאטוילישער פאטריארך אין א"י
הויבט ווידער אן אנטי-יודישע פראפאגאנדע.

לאנדאן (יט"א) דער קאטוילישער פאטריארך אין ירושלים מאנסיניארע בארלאסינא, וועלכער איז בעקאנט פון זיין אנטי-ציוניסטישער און אנטי-יודי-שער פראפאגאנדע, וואס ער האט גע-פיהרט מיט עטליכע יאהר צוריק, האט פערעפענטליכט אין דער קאטוילישער פרעסע פון פיל לענדער אן ארטיקעל, וואס ענטהאלט בעשולדיגונגען געגען יודען און פראטעסטאנטען אין ארץ-ישראל. צו די סבות, וואס בעשווערען די לאגע פון דער קאטוילישער קירכע אין הייליגען לאנד, שרייבט דער פאטרי-ארך, געהערט די ציוניסטישע טעטיג-קייט און די אטמאזפערע פראוואקאציאנער-כאראקטער פון די פראטעסטאנטישע אגענ-טען. דער ציוניזם בילדעט א קאטאסטרא-פע, וואס ווערט שטארק אונטער-שטיצט און מאכט אוועק האט לעבען פון די פריערע מאסען. דער איינגעוואנ-דערטער ארבייטער ווערט אבגעשטופט. אויך אין דער לאנדווירטשאפט האבען די יודען פערנומען די פריהערדיגע אר-בייטער און בעשעפטיגען נאר יודען. די קאטוילישע בעפעלקערונג מוז פער-לאזען די ערד-שטחים, וואס ווערען לא-לאנזירט דורך די יודען.

מאגיסטראט שענקט א פלאץ
פאר א בנין פון א טעקסטיל-שול אין לאדז.

(מ) דער מאגיסטראט האט בע-שלאסען פארצולעגען דעם שטאט-ראט צו שענקען דער מלוכה א פלאץ אויף מאזאראווע גאס פאר דער מלוכה'שער טעקסטיל-שול אין לאדז. דער בנין וועט מוזען זיין פערטיג אין משך פון 5 יאהר.

זעלבסטמארד פון א קראקאווער
יודישען יונגערמאן אין לאדז.

נעכטען ביינאכט האבען דורכגעהער אין טויער צעגעלניאנא 50 דערהערט קרעכצען: א יודישען יונגערמאן. פאלי-צייא האט אלארמירט באגאטאוויע און עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער אומבעקאנטער האט אויסגעטרונקען עסיג אסס. און א בעוואוסטלאזען צו-שטאנד איז ער אבגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. עס האט זיך ארויסגעוויזען שפעטער, אז דער זעלבסטמערדער הייסט זליה גארטענבערג 36 יאהר אלט, א קראקאווער מאלער.

לאדז אויפ'ן אינטערנאציאנאלען-קאנגרעס
פון טעקסטיל-ארבייטער.

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט דעם 1. אויגוסט פארקומען אין פאריז א אינ-טערנאציאנאלער קאנגרעס פון די פראפ-פעסיאנעלע טעקסטיל - פעראיינען צווי-שען די דעלעגאטען פון פוילען וועט זיין דער לאדזער ארבייטער - דעפוטאט שמשערקאווסקי.

איז רעסטאראנען און קאווארניעס
מוזען זיין וואש-געשטעלען, האנטוכער, זייף צו וואשען די הענט

(ס) דער רעגירונגס - קאמיסאריאט האט ארויסגעגעבען א פערארדנונג, אז אין אלע רעסטאראנען, קאווי-ארנעס א. א. זאלען זיך געפינען וואש-געשטעלען מיט א האנטוך און זייף.

פאליציי וועט דורכפיהרען א קאנטראל און די, וואס וועלען נישט אבהיטען די פערארדנונג וועלען בעשטראפט ווע-רען מיט 1000 זל. אדער 3 וואכען ארעסט.

זומער-טעאטער „קאלאסעאום" זומער-טעאטער

18 צעגיעלניאנא 18

טעלעגראמע !!!

אין קורצען הויבט אן צו שפילען א נייע אנגאזשירטע טרופע פון די בעסטע יודישע קרעפטען אונטער דער דירעקציע פון — — א. קאמפאניעץ

ס'וועט אויפגעפיהרט ווערען די נייעסטע פיעסען, וואס זענען נאך אין לאדז נישט געשפילט געווארען. איינצעלהייטען אין די וויטערדיגע אנאנסען.

הערמאן בערנשטיין צוריקגעצויגען
זיין אנקלאגע געגען פארד'ן.

ניו-יארק, 27. יולי (טעלעגר. דורך י.ט.א.) אין צוזאמענהאנג מיט דער נייער הרטה-ערקלערונג פון הענרי פארד, אז ער ציהט צוריק זיינע בעשולדיגונגען געגען יודען, האט דער אדוו. אונטערמייער, דער בעפולמעכטיגטער פון הערמאן בערנשטיין, וועלכער האט געפיהרט דעם פראצעס געגען פארד'ן ערקלערט, אז ער ציהט צוריק זיין אנקלאגע. וואס שייך די געלד-תביעה זיינע, וועט דער ענין ערלעדיגט ווערען דורך א פערשטענדיגונג מיט פארד'ן.

א שרפה אין ראזענבלאט'ס פאבריק.

נעכטען האט אין דער רעסערווע פון ראזענבלאט'ס פאבריק צוליב א אונבע-וואוסטער סבה אויסגעבראכען א שרפה. נאך א ענערגישער אקציע פון די פייער-לעשער איז דאס פייער געלונגען צו לא-קאליזירען.

וואך פאר דער פוילישער
לופט-פליהעריי.

(:) די ליגע פאר מלוכה-פערטיי-דיגונג און דער ליגע „לאפפ" האט לעצטענס איינטערגענומען א אינטענסיווע טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון אויס-בילדען לופט-פליהעריי שולען, אינסטי-טוטען א. א. די פינאנציעלע פערהעלט-נישען פון דער ליגע זענען אבער נאך נישט אין א גלענצענדיגער פראספעריציע, אז איהם גרויסע אויפגאבען. צו דעם צוועק וועט די ליגע אויך דאס יאהר איינארדענען א לופט-פליהער-וואך, וואס די לאדזשע געזעלשאפט וועט מתמכא ווערען אונ-טערשטיצען.

צוגענומען 1000 זל. און ציהרונג
און געפאקט געווארען דורך פאליציי.

(§) מיט עטליכע וואכען צוריק איז צו דער פאמיליע שווערקאווסקי (נבי-צינגעל גאס 38) אנגעקומען א דינסט דוניא פרומעריק, וואס האט קיין שום רעקאמענדאציע נישט געהאט. צוליב איהר פיינע אויסזעהן האבען אבער די בעלי-בתים זי און שלעכטס נישט חושד גע-ווען. נעכטען, זענען די שווערקאווסקי'ס געפאהרען אויף באזוך צו בעקאנטע אויף זומער-וואוינונג און איבערגעלאזען די דינסט מיט די קינדער און דער היים. די דינסט האט דאן אויפגעבראכען די שאנק און ארויסגענומען 1000 זל. מזו-מנים א חוץ ציהרונג.

די בע'גנב'טע האבען געמאלדען דער פאליציי, וואס האט די דינסט בעוויזען צו פאקען אין א רעסטאראן נעבען באלוטי. זי האט ביי זיך נאך געהאט 600 זל. זי איז ארעסטירט געווארען.

5 אלע ציוניסטען שוקלים! 5

ווילט איהר, אז דער ציוניזם זאל אויפ-געבויט ווערען אויף די יסודות פון הערצל'ער, מאקסדוקטאר, שאפענדער יודי-שער ארבייט שטימט זונטאג, דעם 31. יולי ד.י. פאר דער ליסטע פון „התאחדות" № 5

בייער פאהר-פלאן
פון 15 מאי 1927 ביז'ן 1 סעפטעמבער.

לאדז—פאבריקס-וואקזאל.

געהען אב קיין:		קומען אן פון:	
ווארשע (בינאכט)	1.40	קאלושקי (בינאכט)	1.55
ווארשע (שנעל-צוג)	7.50	ווארשע	4.40
קאלושקי (זונטאג און חגא-טעג)	9.05	קאלושקי	7.21
טארנאבזשעג (דורך גאלקובעק—סלאמויני)	9.30	קאלושקי	8.15
קאלושקי (פון 1 יוני—1 סעפט.)	10.35	טשענסטאכאוו	9.35
קאלושקי	11.50	ווארשע	10.40
ווארשע	14.25	קאלושקי (פון 1 יוני—15 סעפט.)	12.35
ווארשע	15.20	סקארזשיסקא	13.25
טשענסטאכאוו	16.25	ווארשע	14.40
קאלושקי	18.05	ווארשע	16.33
ווארשע (שנעל-צוג)	18.55	טארנאבזשעג	19.55
סקארזשיסקא	19.10	קאלושקי	20.25
ווארשע	20.10	קאלושקי	22.15
קאלושקי	23.45	ווארשע (שנעל-צוג)	22.45
		קאלושקי (זונטאג און חגא-טעג)	23.20

לאדז—קאלישער וואקזאל.

געהען אב קיין:		קומען אן פון:	
אסטראוו (בינאכט)	2.01	ווארשע (בינאכט)	1.46
ווארשע	3.14	אסטראוו "	2.59
ווארשע (שנעל-צוג)	6.41	פאריז—בערלין (שנעל-צוג)	6.33
ווארשע	7.14	קראקא	6.18
פויזען	8.00	פויזען	6.59
קאלושקי	8.10	לאוויטש	7.43
קוטנא	9.03	קוטנא	8.43
פויזען	12.57	אסטראוו	8.53
בערלין—פאריז (לוקסוס)	13.04	ווארשע	10.39
ווארשע	13.15	לעמבערג	10.40
ווארשע	13,47	ווארשע (לוקסוס, מאנטאג, מיט-וואך, פרייטאג)	11.58
קוטנא	14,10	ווארשע	12.44
לעמבערג (דורך סקארזשיסקא)	15.25	פויזען	13.32
שערעדז (שבת, זונטאג, חגא-טעג)	16.40	קוטנא	13,45
אסטראוו	18.35	קאלושקי	18.05
ווארשע (לוקסוס, מאנטאג, מיט-וואך, פרייטאג)	19.13	פויזען	18.40
לאוויטש	19.38	פאריז—בערלין (לוקסוס)	19.05
קוטנא—דאנציג	20.15	קוטנא	20.13
קראקא (דורך ראקיטשין)	20.35	ווארשע	21.[illegible]3
פויזען	21,58	קוטנא	22.05
בערלין—פאריז (שנעל-צוג)	23.14	שערעדז (שבת, זונטאג, חגא-טעג)	22.10
קוטנא	23.58	ווארשע (שנעל-צוג)	30.26

אויפגעריסען א באמבע פון... קארשען-זאפט אין ווארשא.
א דערשראקענער יוד לויפט נאקעטערהייט אין קאמיסאריאט ארייך מיט א געשריי: א באמבע! א באמבע!

ווארשא, 24 יולי (טעלעפאניש) היינט פארטאגס איז געקומען צולויפען אין פראגער קאמיסאריאט א האלב נא-קעטער יוד מיט א געוואלד, אז ביי איהם אין שטוב האט מען געווארפען א באמבע. די דושורירענדע פאליציאנטען האבען תיכף געלאפט די ביקסען אויף די פלייצעס און תערגים פערגים געלאפען מיט'ן יוד אין זיין וואוינונג אריין.

אויפ'ן וועג האט ער זיי א שטארק דערשראקענער און טרייסלענדיג זיך פון שרעק דערצעהלט, אז די באמבע האט אויפגעריסען מיט אזא געוואלדיגער קראפט, אז די שויבען פון פענסטער זענען ארויסגעפאלען און די גאנצע שטוב איז בעשפריצט מיט בלוט. דאס וויב האט זיך דערשראקען און געפאלען צו ליגען א פער'חלש'טע אין בעט.

די פאליציאנטען זענען מיט איהם אריין אין דער וואוינונג און האבען גע-זעהן, אז עס איז טאקע אזוי ווי דער יוד האט זיי דערצעהלט. די שויבען זע-נען ארויסגעהאקט, אלץ איז בעשפריצט מיט בלוט און דאס וויב ליגט נאך אלץ א פער'חלש'טע אין בעט און קאן נישט קומען צו זיך פאר שרעק. די פאליציאנ-טען האבען גענומען מאכען אן אויספאר-שונג און קודם כל האט מען זיך גענו-מען אויפזוכען די רעשטלעך פון דער באמבע. איינער פון די פאליציאנטען האט זיך פלוצלונג אבגעשטעלט ביי א רויטען בלוט-פלעק אויף דער שאנק און איינטונקענדיג דעם פינגער, אינ'ם בלוט, האט ער איהם גענומען און מויל ארייך.

א ווא. דער זאפט איז זעהר געשמאק. האט זיך דער פאליציאנט אנגערופען צום בעל-הבית פון דער שטוב.

— וואס פאר א זאפט? האט זיך דער יוד געפרעגט.

— נו יא, קארשען-זאפט... פער-זוכט אביסעלע — האט זיך דער פאליציאנט צושמייכעלט, איינטונקענדיג דעם פינגער נאכאמאל אין א צווייטען „בלוט-פלעק" און געגעבען דעם יוד צו לעקען.

אויצט האט זיך ערשט דער ענין מיט דער באמבע אויפגעקלערט. דעם יוד'ס פרוי האט אנגעשטעלט א גרויסען סלאי-יעם קארשען-זאפט. דער סלאיק איז גוט געשלאסען געווען און איז געשטאנען אויפ'ן פענסטער. פארטאגס האבען די פערשידענע גאזען, וואס האבען זיך אויסגעזאמלט אין קארשען-זאפט, צו-זעצט דעם סלאיק אויף פיצלעך מיט אזא קנאק און רעש, אז אלע זענען פון די בעטען ארויסגעשפרונגען. איבער דער שטוב זענען זיך פונאנדערגעפלויגען שטיקלעך גלאז און דער קארשען-זאפט האט זיך צושפריצט איבער דער גאנצער שטוב און פערפלעקט דאס בעטגעוואנד, די ווענד און דעם טיש, ווי מיט רויטע בלוט-פלעקען.

לאָדזשער טאַגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָהן פון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בענוצטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, אַדמיניסטראַציע 47.

דער גאָלד-קריזיס אין דער גאַנצער וועלט.

מיט איינע וואָכען צוריק איז פאָרגעקומען אין ניו-יאָרק א קאָנפע-רענץ, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט 4 דירעקטאָרען פון די גרעסטע עמיסיע-בענק פון אמעריקא, ענגלאַנד, פראַנקרייך און דייטשלאַנד. אויף דער קאָנפערענץ איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען גאָלד-מאַנגעל, וואָס לאָזט זיך איצט אַזוי שטאַרק פיהלען אין דער גאַנצער וועלט.

וואָס אַנ׳אמת האָבען זיך נאָך דער מלחמה בעדייטענד פערגרע-סערט די גאָלד-זאַפּאַסען אין די עמיסיע-בענק. אין דער צייט, ווען אין יאָהר 1913 האָט זיך געפונען אין 7 גרעסטע עמיסיע-בענק גאָלד אויף א סומע פון 3,495 ענגלישע פונט, איז אין יאָהר 1926 געווען אין די דאָזיגע בענק גאָלד אויף א סומע פון 7,043 מיליאָן פונט, ד. ה. אַז די גאָלד-זאַפּא-סען זענען כמעט פערדאָפּעלט געוואָרען.

אָבער דער דאָזיגער וואוקס פון גאָלד אין בענק בעווייזט כלל נישט, אַז די גאָלד-זאַפּאַסען האָבען זיך פערגרעסערט. פאַקטיש שטעלט זיך פאָר די זאַך אַנדערש. אַנשטאַט וואָס פריהער איז דאָס גאָלד געווען אין פערקעהר צווישען דער בעפעלקערונג, געפינט עס זיך איצט אין די בענק. אחוץ אין אַמעריקא, זעהט מען נישט אין קיין שום לאַנד קיין גאָלד אין פערקעהר. דאָס פערשטעהט זיך, שטערט געוואַלדיג די ווירטשאַפט-ליכע ענטוויקלונג פון אַלע לענדער.

די גאָלד-פּראָדוקציע איז אין משך פון די מלחמה-יאָהרען און אפילו נאָך דער מלחמה שטאַרק געפאַלען. אינ׳ם יאָהר פאַר דער מלחמה איז געוואָרען אויסגעגראָבען גאָלד אויף א סומע פון 90 מיליאָן פונט. דאַגעגען איז די שפּעטערדיגע יאָהרען איז די פּראָדוקציע געפאַלען אויף א העלפט. דער געברויך פון גאָלד ווערט אָבער כסדר גרעסער. ווייל מיט׳ן וואוקס און מיט דער ענטוויקלונג פון ווירטשאַפטליכען לעבען פערגרעסערט זיך דער אומזאַץ און דערצו זענען נויטיג וואָס גרעסערע געלד-סכומים. און געלד אפילו אין פּאַפּיר קאָן דאָך נישט געמאַכט ווערען, ווען עס איז נישטאָ דערויף קיין דעקונג אין גאָלד.

לויט די אויסרעכנונגען פון זאַכקענער דאַרף מען איצט יעהרליך 10 מיליאָנען פונט גאָלד, ד. ה. אַז דער געברויך פון גאָלד איז פיל גרע-סער, ווי די גאָלד-פּראָדוקציע.

און דאָס איז די סיבה, וואָס די גרעסטע פינאַנסיסטען פון דער וועלט זוכען מיטלען, ווי אַזוי צו דעקען דעם דאָזיגען דעפיציט פון גאָלד.

דערביי מוז דאָך געזאָגט ווערען, אַז גאָלד איז אויך א סחורה, ווי אַלע סחורות. זי האָט אָבער די מעלה, וואָס אַלע אַנדערע סחורות ווערען גערעכענט לויט׳ן ווערט פון גאָלד.

דער מאַנגעל אין גאָלד ברענגט דערצו, אַז דאָס דאָזיגע מוז טייערער ווערען. אַלס קאָנסעקווענץ פון דער שטייגערונג פון גאָלד מוז קומען א פרייזען-ירידה פון אַלע סחורות. פון דער אַנדערער זייט איז אָבער די צרה, וואָס אין פאַל, ווען — די סחורות, זאָלען ווערען ביליגער, מוז דאָס ברענגען צו א קריזיס אין דער וועלט-ווירטשאַפט.

דאָס זעהען פאַר אַלע עקאָנאָמיסטען און פינאַנסיסטען. אַזוי ווי ס׳זע-הען נישטאָ קיין אויסזיכטען, אַז אין די נאָהענטסטע יאָהרען זאָל די פּראָ-דוקציע פון גאָלד פערגרעסערט ווערען, דאַרף מען זיך גאַנץ ערנסט פער-טראַכטען וועגען דעם, צי ס׳וואָלט נישט געווען א תכלית, צו „דעמאָנע-טיזירען" דאָס גאָלד, אַלס איינציגע מעטאַל לויט וועלכען עס ווערען בעשטימט די פרייזען פון אַלע סחורות, — און פערבייטען עס אויף אַנדערע מע-טאַלען, צו ווערט-זאַכען.

ד"ר ב. ס.

די נאָהענטסטע אויפטריטען פון „הבימה".

דאָס פּראָגראַם אויף דער נאָהענטסטער צייט.

בערלין (יט"א) די „הבימה", וואָס האָט זיך ערשט צוריקגעקעהרט פון אַמעריקא, גרייט זיך איצט אָפּצופאָה-רען פון בערלין קיין באַזעל, כדי אויפ-צוטרעטען, ווי מיר האָבען שוין מיט-געטיילט, אייניגע פיע-סען בעת׳ן ציוניסטישען קאָנגרעס.

די „הבימה" וועט אין גיכען אונטער דער אַדמיניסטראַציע פון אייניגע פון די אָנגעזעהענסטע דייטשע טעאַטער-קאָנ-צערנען ווידער אויפטרעטען אין בער-לין און אין אַנדערע דייטשע שטעט. עס וועט אויפגעפיהרט ווערען דער גאַנצער רעפּערטואַר. נעבענבייאיינס וועלען אַמעריקאַנער „לעמען-הבימה" קאָמיטעט האָט אויס מאַטעריאַל די „הבימה" און בער-לין אונטערגענומען דעם מאָמענט, ווען דאָס „הבימה"-טעאַטער

לין אינאַוגוראַציע פון דעם מאָנאַגאָס, וועלן דאָס „הבימה"-טעאַטער וועט פון דייטש-לאַנד אַוועקפאָהרען קיין ארץ ישראל. מאַ-נאַטליך ווערט פון אַמעריקא צוגעשיקט די נויטיגע געלד-סומע, אַזוי אַז אין דעם פּרט איז די עקזיסטענץ פון „הבימה" אין דייטשלאַנד פּאָלשטענדיג געזיכערט. ערום פּסח ווערט געפּלאַנט די רייזע פון דער „הבימה" פון דייטש-לאַנד קיין ארץ ישראל, וואו עס וועט גע-לעגט ווערען דער גרונדשטיין פון'ם „הבימה"-טעאַטער. ביי דעם וואוינען פערזענליכע מאַמענטען וועלען פאָרקומען די ערשטע עפענטליכע „הבימה" אויפ-טריטונגען און ארץ ישראל אונטער'ן פרייען הימעל, אויף דעם וועלכען פּלאַץ, וואו עס וועט אויפגעבויט ווערען דער בנין פונ'ם טעאַטער.

פערשטאָרבענער רומענישער קעניג

פערשריבען אין זיין צוואה געלד פאַר יודישען שוהלען.

דער מאַניפעסט פון יודישער קהלות אין בוקאַרעשט.

בוקאַרעשט (יט"א) אין דער צוואה פונ'ם פערשטאָרבענעם קעניג פער-דינאַנד, וועלכע איז געעפענט געוואָרען, איז פערשריבען 50 מיליאָן לייע אַלס צוזאַגער פאַר פערשידענע רע-ליגיעזע אינסטיטוציעס דאַרונטער אויך פאַר יודישע שולען.

די בוקאַרעשטער קהלה האָט פער-עפענטליכט א מאַניפעסט, אין וועלכען עס ווערט געזאָגט צווישען אַנדערען: עס איז געשטאָרבען דער גרויסער הומאַנער פאָלקס-קעניג פערדינאַנד דער ערשטער פון דער פּאַראייניגטער רומעניען, דער קלוגער קעניג און פּראַקטיק פון אַלע זיינע פּאָנ׳ם מאַמערלאַנד.

די גרעסטע סענסאַציע אין אמעריקא איז היינט פאָרד׳ס חרטה-בריף.

עס שטעלט זיך אַרויס, אַז פאָרד האָט זיך פריהער בעראַטען וועגען זיין חרפה מיט לואי מאַרשאַל. — פּרעזידענט האַרדינג און טהאָמאַס עדיסאָן האָבען צוגערעדט פאָרד׳ן, ער זאָל ווערען אויס אַנטיסעמיט. — מאַרשאַל׳ס בריף צו פאָרד׳ן. — פאַרוואָס האָט פאָרד תשובה געטאָן? — פאָרד וועט נאָך טאָן טובות יודען.

(א בריף פון ניו-יאָרק, ספּעציעל פאַר׳ן „לאָדזשער טאַגעבלאַט") — פון ג. אייזנער.

די גאַנצע עפענטליכקייט אין אַמערי-קאַ, נישט נאָר די יודען, הערען נישט אויף צו רעדען וועגען פאָרד׳ס חרטה. די אַמעריקאַנער פּרעסע איז פול מיט אַרטיקלען און סענסאַציעס וועגען פאָרד׳ן וועגען די סבות פון זיין תשובה-טון און ווי אַזוי עס איז דערצו געקומען.

בעזונדערס אָבער איז טומלדיג אויף דער יודישער גאַס. פאָרד איז געוואָרען דאָס טאָג-געשפּרעך פון אַלע אַמעריקאַ-נער יודען. ס׳הערען דערביי אַרויסגע-זאָגט די פערשידענסטע השערות און מיינונגען. איינס איז קלאָר: דאָס אַמעריקאַנער יודענטום פרעהט זיך אומעטום רעדט מען מיט שמחה און בעגייסטערונג וועגען דעם גרויסען כח פון יודענטום, וואָס פון פריהער, צי שפּעטער בעזיגען זיינע שונאים, און אפילו אין בעהיסטע פאַלען, ווי דאָס איז טאַקי איצט געשעהען מיט פאָרד׳ן, צווינגען זיי צו שלאָגען זיך על חטא, און ווערען אנשטאַט שונאים — פריינד.

עס איז אָבער א טעות צו מיינען, אַז באמת איז פאָרד׳ס חרטה געקומען אַזוי פּלוצלינג, איבערנאַכט.

ווי ס׳ווייזט זיך איצט אַרויס, האָבען פיל אָנגעזעהענע אַמעריקאַנער יאָהרען-לאַנג געקעמפט מיט פאָרד׳ן, ער זאָל אויפהערען מיט זיינע אַנטיסעמיטישע שטיק. למשל: דער געוו. פּרעזידענט האַרדינג, טאָמאַס עדיסאָן, אַרטור בריס-באַן און אַנד.

פערשידענע מיינונגען ווערען אַרויס-געזאָגט וועגען דעם, וואָס עס האָט בע-וואוינגען פאָרד׳ן צו איבערבעטען זיך מיט די יודען. אייניגע זאָגען, אַז פאָרד וויל אַרויסשטעלען זיין קאַנדידאַטור צו די קומענדיגע פּרעזידענטס-וואַהלען, אַנ-דערע ווידער האַלטען, אַז דער שטויס צו דער איבערקעהרעניש ביי פאָרד׳ן האָט איהם געגעבען דער שאַפּיראָ-פּראָצעס. ער האָט מורא געהאַט, אַז ער וועט מוזען ערשיינען פאַר׳ן געריכט און עס וועט פאַר דער גאַנצער וועלט קלאָר ווערען, אַז דער גרעסטער וועלט-מאַגנאַט איז אַנ׳אונגעבילדעטער מענש. א דריטע השערה איז גאָר פאַראַן, אַז דאָס האָט פאָרד געטאָן צוליב געשעפט. און ווי לעצטענס זענען זיינע אויטאָ׳ס זעהר שוואַך פערקויפט געוואָרען און ער האָט בדעה אַרויסצולאָזען א נייעם מאַרק אויטאָ׳ס, וויל ער שלום-מאַכען מיט די יודען, אַז כדי זיי זאָלען איהם נישט קאַליע מאַכען דעם עסק. דאָס זענען אָבער אַלץ השערות, וועלכע זעהען נישט אויס צו ענטהאַלטען אין זיך דעם אמת.

דאַגעגען איז אמת, אַז פאָרד האָט אייניגע וואָכען פאַר דער פערעפענטלי-כונג פון זיין בעריהמטען חרטה-בריף, געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט לואי מאַרשאַל וועגען אופן פון זיין „תשובה-טון". א גרויסע ראָל אין די דאָזיגע אונטערהאַנדלונגען האָט געשפּילט דער בעריהמטער זשורנאַליסט אַרטור בריסבין. ער איז געווען דער איינציגער, אין וועל-כען פאָרד האָט געגלויבט. און א דאַנק זיין השפּעה איז געקומען דער לעצטער שריט.

אָבער די גרעסטע ראָל אין דעם דאָ-זיגען אַקט האָט געשפּילט בלי-ספק לואי מאַרשאַל. ווען עס זענען געקומען צו מאַרשאַל׳ען צוויי פריינד פון פאָרד׳ן און איהם ערקלערט, אַז פאָרד האָט זיך איבערצייגט, אַז אַלע זיינע אָנפאַלען אויף די יודען זענען אונבעגרינדעט, האָט מאַרשאַל זיי געזאָגט:

„די יודען פיהלען זיך שמערצליך גע-טראָפען און פערוואונדעט פון די בייזע בלבולים, וועלכע פאָרד׳ס צייטונג האָט אויף זיי געמאַכט; אויב פאָרד וויל באמת תשובה-טון, דאַרף ער ראשית צוריקציהען אַלע פאַלשע בעשולדיגונגען געגען יודען, און ער מוז זעהען, גוט צו מאַכען דאָס, וואָס ער האָט פריהער קאַליע געמאַכט.

אין אייניגע טעג שפּעטער האָבען פאָרד׳ס שליחים מודיע געווען מאַרשאַל׳ן, אַז פאָרד איז גרייט אונטערצושרייבען א דאָקומענט, אין וועלכען ער וועט ער-קלערען זיין חרטה אויף אַלע בעשול-דיגונגען געגען די יודען. נאָכדעם ווי לואי מאַרשאַל האָט ערהאַלטען דעם טעקסט פון פאָרד׳ס האָט ער צוגעשיקט צו פאָרד׳ן פאָלגענדען בריף:

5-טער יולי 1927.

געעהרטער הער!

איך האָב ערהאַלטען אייער בריף צו מר. אוירל י. דייוויס, צוזאַמען מיט אייער ערקלערונג וועגען דער לאַנגער רייה פון יודעל-אַרטיקלען, וועלכע זענען ערשינען אין דעם „דירבאָרן אינדעפּענ-דענט" זייט מאַי 1920, און וועלכע האָ-בען ענטהאַלטען די ביטערסטע אַטאַקעס אויף יודען. איצט ערקלערט איהר, אַז נאָך אַנ׳אונטערזוכונג פון די דאָזיגע אַרטיקלען פיהלט איהר זיך ערשיטערט און בעערגערט פון דעם בייז, וואָס די דאָזיגע אַרטיקלען האָבען געטאָן און איהר בעט, מיר זאָלען אייך מוחל זיין.

שוין צוויי טויזענד יאָהר, אַז מיר יודען זענען געוואוינט צו פערגעבען בעליידיגונגען און שדיגונגען, רדיפות און טאָלעראַנץ, תמידיג, אַז מיר וואָלטען אפשר דערלעבען דעם טאָג, ווען ברודערשאַפט און גוטער ווילען וועלען דערשיינען איבעראַל אויף דער וועלט. מיר האָבען האַרציג געהאָפט, אַז אין דער דאָזיגער געבענטשטער רעפּובליק, מיט איהר ערהאַבענער קאָנסטיטוציע און גערעכטע געזעצען, וועט זיין אונ-מעגליך צו בעגעגענען די שנאה און ביטערקייט, פון וועלכע אונזערע ברידער האָבען געליטען און ליידען נאָך איצט אין אַנדערע לענדער. מיר האָבען לכתחילה נישט געקענט גלויבען די נאַכריכט, אַז דער „דירבאָרן אינדע-פּענדענט" האָט זיך ערלויבט צו ווערען א וועהרקצייג צו פערשפּרייטען פאַלש-קייטען, וואָס האָבען שוין לאַנג געפּלאַצט און די ווילדסטע באָבע-מעשיות פון ביזוויליגע מוחות, וואָס זענען אַרויס-געבראַכט געוואָרען דורך אָבסקוראַנטיסטען, וועלכע האָבען באַלד אָנגעהויבען זיך בעמיהען צו אימפּאָרטירען אַהער די ווילדע געוויקסען פון אַנטיסעמיטיזם.

גליקליכערווייזע, האָבען אַזעלכע מאָדנע געוויקסען נישט געקענט בליהען אויף דער אַמעריקאַנער ערד. גליקלי-כערווייזע, האָט די אינטעליגענטע פּרע-סע פון לאַנד זיי בעהאַנדעלט מיט פער-אַכטונג און אַלס אומווירדיג צו שענקען זיי אויפמערקזאַמקייט. אָבער מיר, יודען האָבען טונדערסטענדען געליטען די אַנגסט פון שמערצליכע זכרונות, די בייזע חלומות פון א שרעקליכער פער-גאַנגענהייט און דעם צער, אַז טראָץ דעם פּראָגרעס פון דער ציוויליזאַציע זענען נאָך פאַראַן אַזעלכע, וועלכע זענען גרייט אונז שלעכט צו פערשוועכען. וואָס אונז האָט אַמשטאַרקסטען בע-חידוש׳ט איז געווען דער פאַקט, אַז איהר, וועמען מיר האָבען קיינמאָל קיין שלעכטס נישט געטאָן און אויף וועמען מיר האָבען געקוקט, ווי אויף א פריינדליכען מענשען, זאָל זיך אריינלאָזען אין אַזאַ קאַמפּאַניע, וואָס איז, ווי עס האָט אויסגעזעהען, אַנגע-פיהרט געוואָרען מיט אייער צושטימונג.

די ערקלערונג, וועלכע איהר האָט מיר צוגעשיקט, גיט אונז די פערזיכע-רונג, אַז איהר ציהט צוריק די בעליי-דיגענדע בעשולדיגונגען, אַז איהר האָט

(ענדע זעהט זייט 6)

שמשות איז איצט א גוטע פּרנסה אין מאַסקווע.

אין מאָסקווער „עמעס" לעזען מיר: הער אַנ׳ערך קאָן דאָס טראַכטען, אַז איינע פון די בעסטע יודישע פּרנסות אין מאָסקווע איז איצט... שמשות!

הערט אָבער, וואָס עס טוט זיך אַרום דעם „פּאָסטען" אין מאַרינע-ראָש-טשע. אַזוי ווי אין מאָסקווע איז, ווי בעי-האויסט, ווייניג בתי-מדרשים, שוהלען און מנינים, האָט מען דאָס יאָהר אָנגעהוי-בען אויך אין מאַרינעראָשטשע צו בויען א נייע גרויסע געביידע פאַר א בית-המדרש. די פריהערדיגע, לאָזט זיך אויס איז געווען צו קליין האָט מען געמוזט אויסבויען א נייע, א גרויסע.

דער בנין קאָסט שוין א פופצעהן טויזענד רובעל און ער איז נאָך אָהן א דאַך, אַזוי אַז עס פעהלט אויס צו פער-ענדיגען איהם א פאַר טויזענד רובעל.

וואו-זשע נעמט מען געלד?

דעם עולם קוסטאַרען איז שוין נמאס געוואָרען צו טראָגען אַלע וויילע רובעלס און פינפערלעך אויפ׳ן בנין, און מען האָט אַלץ טענות צו די גבאים, פאַרוואָס זיי זענען „ארייננעקראָכען" אין אַזאַ טייערער געביידע און פּאָמפּען ביי די בעלעבאַטים געלד און געלד אָהן אַנ׳ אויפהער.

זענען די קלוגע און פרומע גבאים געפאַלען אויף אַנ׳איינפאַל:

— פערקויפען די שמשות פון שוהל!..

לאָזט זיך אויס, אַז אין מאָסקווע איז דאָס אויך א גוט געשעפטעל און מען קאָן אַרום דעם מאַכען א קאָפּיקע.

און גלייך ווי מען האָט נאָר דערהערט, אַז אין דער נייער מאַרינעראָשטשער שוהל פערקויפט זיך די שמשות, האָט מען זיך א לאָז געטון האַנדלען די שמשות שטעלע.

עס האָבען זיך בעוויזען יודען מיט געלד, וואָס האָבען אָנגעהויבען קאָנקו-רירען און איבערשטייגען איינער דעם צווייטען ביז׳ן מקח פאַר שמשות.

דעם גרעסטען פרייז האָט אָבער אָנ-געבאָטען אַנ׳אָנגעשטעלטער פון א מאָס-קווער יודישער בעזעלשאַפט. ער האָט גלייך פאָרגעלייגט צוויי טויזענד רובל פאַר׳ן מקום שמשות אין דער מאַרינאַ-ראָשטשער נאָך נישט אויסגעבויטער שוהל.

די צוויי טויזענד רובל לייגט ער פאָר אויף פאָלגענדע בעדינגונגען:

פאַר טויזענד רובל בעקומט ער באַנק-פּראָצענט און דעם קרן דאַרף איהם די שוהל אומקעהרען, נאָך דעם, ווי די שוהל וועט אויסגעבויט ווערען און די „קרעטער" וועלען פערקויפט זיין. דער צווייטער טויזענדער דאַרף אויך ליגען אויף פּראָצענט, נאָר די פּראָצענט-געלד פונ׳ם טויזענדער דאַרף געהן אויף אויס-צאָהלען „קאָמפּענסאַציע" דעם פריהער-דיגען אַלטען שמש. לויט׳ן מאַרינעראָש-טשער חשבון וועט דער אַלטער שמש בעקומען אויף אַזאַ אופן 50 רובל א חודש פּענסיע, און דער נייער איבערי-שמש וועט זיך אויך מאַכען א פיין לע-בען...

וויכטיגער ווי אַלץ איז אויך דאָס, וואָס דערווייל בעקומט די שוהל די צוויי טויזענד רובל און מען קאָן פערענדיגען די געביידע.

די גבאים האָבען זיך פאַר דעם פּלאַן אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענד. ס׳איז נישט קיין שלעכטע קאָמבינאַציע.

אין אָבער דאָ א צרה. דער אַלטער שמש האָט זיך איינגעשפּאַרט מיט די הענד און פיס און טענה׳ט אין איין קול:

— איך וויל נישט!

ער וויל פאַר קיין פאַל נישט לאָזען זיין אָרט. ווייל די 50 רובל פּענסיע א חודש זענען אַפּנים צו ווייניג. ער איז אויך א יוד א בעל-חשבון, פערשטעהט אויך א געשעפט און ווייסט מסתמא, אַז מען קאָן ביי דעם געשעפטעל האָבען פיל מעהר.

די טעג איז פאָרגעקומען אַנ׳אַסיפה פון די שוהל-בעלי-בתים. מען איז געזעסען, בעטראַכט די פערפּלאָנטערטע לאַ-גע און מען איז נאָך צו קיין הסכם ניט געקומען.

פערשטעהט זיך, צוויי טויזענד רובל איז א סך געלד, — ווי ווערט מען אָבער פּטור פון אַלטען שמש!

* * *

הער זאָל אָבער וויסען, אַז שמשות אין א מאָסקווער שוהל איז אַזאַ גוטע שטעלע, פאַר וועלכער אַנ׳אָנגעשטעלטער פון א מאָסקווער יודישער געזעלשאַפט איז גרייט תיכף צו געבען צוויי טויזענד רובל!

קארעספאנדענט פון „לאדזער טאגעבלאט" גיט א גענויע באשרייבונג פון דער ערד-ציטערניש אין ארץ-ישראל.

פון זלמן זילבערצווייג (תל-אביב)

דער דאזיגער בריף איז צוליב אונפערשטענדליכער ס יבה דורך פאסט אנגעקומען ליידער מיט א פערשפע-טיגונג. די רעד.

דאס איז געווען מאנטאג, דעם 11. יולי. איך האב געקליבען זיך געהן באָ-דען אין ים. און אזוי ווי 5 א זייגער האב איך געדארפט געהן צו א פערזאמ-לונג, האב איך ארויסגענומען מיין זיי-גער, א קוק-געטון, ווי שפעט עס איז. דער זייגער ווייזט מיר האלב נאך איינס. עס איז געווען אונמעגליך, אז עס זאל ערשט אזוי זיין. איך טראג צו דעם זייגער צום אויער. הער איך, אז ער שטעהט. געה איך צו מיין ביכער-שאנק א קוק-טון אויף דעם זייגער, וואס שטעהט דארט, געוויס איז שפעטער, עס איז 3 מינוט נאך 3. איך וויל גלייכשטעלען מיין זייגער מיט יענעם, אבער דא בעמערק איך, ווי די ביכער-שאנק הויבט אן ציטערען, און עס הערט זיך עפעס אין דרויסען, אזוי ווי א גערויש פון א שטארקען אויטאמאביל, דאס פאסירט גאנץ אפט, און דעריבער האט עס נישט צוגעצויגען קיין אויפמערקזאמקייט. א סעקונדע שפעטער, האב איך בעמערקט, ווי די שאנק הויבט אן מעהר צו ציטערען, און איידער וואס-ווען האט די

שטוב אנגעהויבען צו טאנצען.

פון דער ערד האט זיך דערהערט עפעס א געברום, די שויבען האבען גענומען ציטערען. די בלומען-טישלעך האבען זיך גענומען שאקלען, און דער גאנצער לאקאל האט אנגעהויבען זיך צו נייגען אהין און אהער. ערשט דא איז מיר איינגעפאלען דער געדאנק, אז דאס איז א ערד ציטערניש. אין מאמענט, ווען אט דער געדאנק איז מיר איינגעפאלען, האב איך א געשריי געטאן צו מיין פרוי, אז עס איז אנ'ערד-ציטערניש, זי זאל ארויס פון דער וואוינונג, וואס איז אין פארטער, אויף דער גאס און אליין בין איך ארויסגעלאפען אויף דער טעראסע. די גאנצע צייט, וואס האט געדויערט איינציגע סעקונדען, האט די פאדלאגע ווי געטאנצט און דאס הויז האט געקרעכצט. עפעס איז פינסטער געווארען אין די אויגען, און אין קאפ האט גענומען שווינדלען. עס איז געווען דער איינדרוק, ווי ווען עס ברעכט אויס א שטורם אויפ'ן ים און די שיף וואקעלט זיך שטארק.

ווען איך בין ארויס אויף דער טעראסע, האב איך דערזעהן, אז די גאס איז שוין פול מיט מענשען. פרויען און מענער, אלטע און קינדער. פיל האבען געהאלטען די קינדער אויף די הענד, אדער ביי די הענד. מענער זענען צוליב דער היץ געגאנגען כמעט נאקעט. אלע זענען זיי געווען בלאס, און טייל פון זיי האבען זיך געוואקעלט, ווי שכור. יעדער האט געהאט דאס געפיהל, אז מען האט זיך נאר אויף א סעקונדע געראטעוועט פון טויט. אבער אט-אט צושפילט זיך ערשט די ערד-ציטערניש. און באלד קומען אלע אום. אין דער לופט איז געווען, ווי א שוויל, כאטש עס איז קיין ווינד נישט געווען, און די היץ איז געשטאנען אין איהר גאנצער קראפט. יעדער איינער האט געוואוסט, אז עס איז אנ'ערד-ציטערניש, נאר קיינער האט זיך נישט צוגעגלויבט, אז עס איז געשעהן. די הייזער זענען געשטאנען, ווי פריהער. נאר דאך האט זיך אויסגעוויזען, אז זיי וואקלען זיך. און ווי מען האט געקאנט, איז מען אוועק אויף א ברייטען פלאץ.

תל-אביב האט נארנישט געליטען.

אין דעם איז געקומען צו פאהרען א אויטאמאביל, און א פאסאזשיר האט ארויסגעשריגען, אז אויף נחלת-בנימין-גאס איז א הויז איינגעפאלען און אז מען רעדט וועגען נאך עטליכע פאלען אין תל-אביב.

אלזא, א קאטאסטראפע!

עס איז געווען א שווערע פראגע: פון איין זייט האט דעם זשורנאליסט אין מיר געצויגען אין גאס אריין. ווער ווייסט וואס איז געשעהן אין שטאט, מען דארף עס זעהן; פון דער אנדערער זייט האט דער מאן און פאטער אין מיר געצויגען צו בלייבען אין אזא מאמענט אין שטוב מיט ווייב און קינד, ווייל ווער ווייס, וואס עס קען נאך באלד ווידער געשעהן.

צום קרעדיט פון מיין פרוי קען איך זאגען, אז זי האט פערשטאנען מיינע זשורנאליסטישע פליכטען, און איך בין באלד ארויס אין שטאט.

איבעראל זענען געשטאנען גרופען מענשען, וואס האבען זיך דערצעהלט מיט די געגליסטע איינצעלהייטען, ווי אזוי זיי האבען איבערגעלעבט די איינציגע סעקונדען, וואס די ערד-ציטערניש איז פארגעקומען. אויף אלעמענס געזיכטער איז געווען אויסגעגאסען שרעק. איבערהויפט אויף די, וועלכע וואוינען אין העכערע שטאקען, זיי האבען געזעהן, ווי זייער הויז בויגט זיך צו דער גאס, און האבען געגלויבט, אז זייער סוף איז געקומען.

אין פיל וואוינונגען זענען גלעזערנע כלים אראבגעפאלען. מענשען זענען אין זייער נאך מיטאג-שלאף ארונטערגעפאלען פון די סאפעס, אדער שטולען. מיין זוהן, א יונגעל פון 7 יאהר, וואס האט זיך גראד געשפילט אין גאס, דערצעהלט מיר, אז דער גאסען-ברוק האט אנגעהויבען אליין שפאצירען.

מענשען געהען אויפ'ן ברוק און די אויגען זייערע זענען פערריסען ארויף צו די הימלען, עפעס דוכט זיך אויס, אז די הייזער האלטען ביים איינפאלען און מען זוכט א ארט, וואו זיך צו בעהאלטען, ווען די הייזער פון ביידע זייטען וועלען זיך נעמען ארעפעלען.

די נאהענטע נחלת בנימין גאס איז פול בעלאגערט מיט נייגעריגע, דאס בעקוקט מען 2 גרויסע הייזער פון א ווארשאווער גביר מאנגעל, וואו עס האט זיך געמאכט א שפאלט אין דער וואנט. די איינוואוינער ווילען נישט אריין אין הויז, ווייל זיי האבען מורא, טאמער רייסט עס זיך איין, אבער נישט נאר אין דער מויער, אויך אין איינציגע געוועלבער פון יענעם הויז זענען געווען ריסען אין די ווענד און אין באלקאן. פון איין מאנופאקטור-געוועלב האבען אנגעהויבען ארויספאלען שטיקער מאנופאקטור, ווי איינער וואלט זיי מיט דער האנד ארויסגעווארפען.

דער איינגענומער שטעהט, ווי צומישט, ווי ער וואלט זיך אויפגעכאפט פון א בייזען חלום. דער עולם וויל צוגעהן צום הויז, אבער פאליציי לאזט נישט, מען ווארט אויף אנ'אינזשעניער. באלד קומען אן מעלדונגען וועגען נאך פיל הייזער, אין וועלכע עס זענען פארהאן ריסען, צווישען אנדערע אויך אין בנין פון דער שטאדט-רעגירונג. מען לויפט פון איין ארט צום אנדערן. ביי פיל קלאפט נאך דאס הארץ פון שרעק, אנדערע ווייזט זיך אויס, אז עס דרעהט זיך נאך. אבער אלע זענען פרעהליך געשטימט, וואס מען האט דאס לעבען געראטעוועט.

אלעמענס זארג איז איצט, וואס איז געווען אין די אנדערע ערטער פון ארץ-ישראל. מען לויפט אין דער פאסט, אבער דער טעלעפאן ארבייט נישט, דאס פערגרעסערט נאך די שרעק.

וואו נעמט מען אינפארמאציעס?

אבער אט זענען דא די ערשטע אינפארמאציעס. שאפערס זענען געקומען פון לוד און רמלה, און זיי דערצעהלען, אז דארט איז שרעקליך, גאנצע שטעט זענען חרוב געווארען, און הונדערטער מענשען זענען אומגעקומען.

די פרייד פון דער איינענער רעטונג איז אוועק, אויף דעם ארט איז געקומען די שרעק פאר דעם, וואס איז אין ירושלים, און חיפה און און די יודישע קאלאניעס.

פלוצלינג נעמט זיך פערשפרייטען א קלאנג, אז ביינאכט וועט ווידער פארקומען אנ'ערד-ציטערניש, און טויזענדער מענשען נעמען מיט זיך זייערע מעבלען זאכען און בלייבען די גאנצע נאכט אויפ'ן פרייען פלאץ ביים ים.

וואס איז געשעהן אין ירושלים

צומארגענס, דינסטאג פריה, האט די הונגע העברעאישע צייטונג „הארץ" ארויסגעלאזען אנ'עקסטרא-אויסגאבע, וועלכע איז אויסגעקליבען געווארען און אלע געוועלבער. אין אט דער אויסגאבע זענען געבראכט געווארען איינצעלהייטען, וואס האבען בעוויזען, אז די ערד-ציטערניש איז געווען א שרעקליכע און אומבעשטימטע האט אפגעשניטען טאקע תל אביב.

מיט אונגעדולד האט מען געווארט אויף דער ירושלים'ער צייטונג „דואר-היום" און ווען די צייטונג איז געקומען, איז זי מאמענטאל צולאפט געווארען. אויך דארט זענען געווען שרעקליכע איינצעלהייטען.

די פאסט איז געווען בעלאגערט פון מענשען, וועלכע זענען געקומען אפשיקען טעלעגראמען קיין אויסלאנד צו זייערע פאמיליעס און פריינד, ווי אויך זיך דורכרעדען מיט זייערע פריינד און קרובים און אנדערע שטעט און קאלאניעס פון א"י. אזוי ווי און א"י זענען טעלעפאנען ווייניג ליניעס, האט געדויערט פיל שעה'ן ביז מען האט בעקומען א פערבינדונג.

היינט ווען איך שרייב דעם בריף, קאן מען שוין האבען א קלארען בעגריף, וואס עס איז געשעהן און דער היים-שטאט פון א"י.

אין ירושלים איז די ערד-ציטערניש פארגעקומען גענוי און דער זעלבער צייט וואס און תל-אביב. דארט איז אבער דער קלאפ געווען שטארקער. פערמאכטע שטענט האבען זיך אליין פון זיך געעפענט, גלאזווארג איז אראבגעפאלען און צובראכען געווארען, שטוהלען האבען זיך אומגעווארפען, און די איינוואוינער האבען אנגעהויבען לויפען, וואו די אויגען האבען זיי נאר געטראגען. און ערשטען אויגענבליק האבען אלע געמיינט, אז די גאנצע שטאט איז שוין אונטערגעגאנגען. די געשרייען „שמע ישראל" האבען פערקלונגען די לופט, אבער נאך העכער איז געווען דער געשריי פון די קריסטען „ישו" און די אויסרופען פון די מאהאמעדאנער „אללא", „אללא" און „מוהאמעד". די אראבער האבען געמיינט, אז די גאנצע וועלט געהט אונטער.

עס איז געווארען א שרעקליכער געלויף פון די הייזער. קינדער האבען געזוכט זייערע עלטערן, עלטערן זייערע קינדער. די געשעפטס-בעזיצער האבען געלאזט אויף הפקר זייערע געשעפטען און זענען ארויסגעלאפען. פיל אראבער, וואס זענען געזעסען און די קאפע-הייזער אויף די דעכער, זענען פאר שרעק אראבגעשפרונגען און גאס, און טייל פון זיי זענען טאקע ערנסט פערוואונדעט געווארען.

ווי געוועהנליך האבען באלד אנגעהויבען ארומגעהן פערשידענע איבערגעטריבענע געשיכטעס וועגען הונדערטער דערהרג'עטע און טויזענדער פערוואונדעטע.

אין דער ווירקליכקייט האבען טויזענדער הייזער זעהר לייכט געליטען, הונדערטער הייזער האבען זיך געשפאלטען און מען וועט זיי מוזען רעפארירען.

צעהנדליגער הייזער האלטען ביים איינפאלען און מען קאן נישט געהן אויף דעם טראטואר, ווייל עס איז א לעבענס-געפאהר. די איינוואוינער האבען פערלאזט יענע הייזער.

באלד נאך דער ערד-ציטערניש האט מען אנגעהויבען ברענגען און די שפיטאלען זעהר פיל געליטענע. זיי זענען מייסטענס פערוואונדעט געווארען דורך שטיינער פון די הייזער.

דער קלאפ פון דער ערד-ציטערניש איז נישט געווען גלייך און אלע טיילען שטאט. בעזונדערס האט געליטען די אלטע שטאט. און דעם בוכארישען קווארטאל „יודישער ראיאן" איז צושמעטערט געווארען א הויז און זעכס ארויםגעריסענע געווארען איינציגע מויערען. און קווארטאל „בית ישראל" איז צושמעטערט געווארען די באגדאדער שיהל. אין דער יפו'ער גאס זענען איינציגע ארבייטער אראבגעפאלען ביי דער ארבייט און זענען פערוואונדעט געווארען.

א יונגער אראבער און א יודישע פרוי זענען ערנסט פערוואונדעט געווארען און דער אלטער שטאט און זייער לעבען איז און געפאהר. עס איז אויך בעשעדיגט געווארען די שהל פון כולל ווארשא און דער אלטער שטאט און עס איז דארט פערוואונדעט געווארען א פרוי, וואס האט געוואשען וועש.

די כותל-מערבי איז גאנץ. דאס ארט פון בית המקדש שטארק צושעדיקט.

געגען דער הייליגער וואנט איז פאראן אנ'אראבייש הויז, און דאס דאזיגע הויז צושמעטערט געווארען. אבער רעה בכותל מערבי איז געבליבן נישט פערריהרט.

אויפ'ן הר המוריה און אויפ'ן ארט פון בית-המקדש איז די ערד-ציטערניש געווען גאר שטארק.

ווי בעוואוסט, שטעהט אויפ'ן ארט פון בית-המקדש איינער פון די גרעסטע מאהאמעדאנישע מעטשעטען (קלויסטער) דאס איז דער דריטער פערהייליגטער מעטשעט ביי די מאהאמעדאנער, אזוי ווי מיט צוויי יאהר צוריק האט זיך דער מעטשעט אנגעהויבען שפאלטען, האט מען ביי די מאהאמעדאנער פון דער גאנצער וועלט אנגעהויבען זאמלען געלד צו רעפארירען דעם מעטשעט. דאס האט געקאסט א האלבען מיליאן דאלאר. יעצט איז דער קופאל פון דעם מעטשעט צוטריימעלט געווארען, און אלע רעפאראציעס, וואס מען האט געמאכט, זענען צושמעטערט געווארען. אן אראבער איז דערביי דערהרג'עט געווארען.

אויפ'ן צפון-מזרח פון הר הבית איז צושמעטערט געווארען דער מאהאמעדאנישער מעטשעט און זיין איבערשטער טייל. דאס לעצטע דרויז פאר דעם איז צושמעטערט געווארען און אנ'אראבישע פרוי, וואס איז דארט אריינגעגאנגען א מינוט פאר דער ערד-ציטערניש איז דערהרג'עט געווארען.

די עלטסטע פון מעטשעטען זאגען, אז דאס איז דאס ערשטע מאל, וואס דער מעטשעט לייד פון אנ'ערד-ציטערניש.

דער מעטשעט נעבען מגדל דוד איז מייליוויז צושמעטערט געווארען. דער מגדל דוד איז געבליבען גאנץ. בלויז פון דער מערב-זייט איז פון דאך זענען אראבגעפאלען איינציגע גרויסע שטיינער. די תיירים געגענאיבער האבען שטארק געליטען.

אין דער חומה (די אלטע וואנט, וואס רינגלט אם דאס אלטע ירושלים פון גני עם, זענען פאראנען נאר נאך איינציגע שפאלטען.

(דאס ווייטערע מארגען)

א פרוי פערקליידט אלס מאן ווערט אפיציר.

דער פערשטעלטער אפיציר ארגאניזירט אויפשטאנדען געגען די באלשעוויקעס און ווערט דערשאסען דורכ'ן „טשעקא".

מיט איינציגע טעג צוריק זענען אין קיעוו דערשאסען געווארען איינציגע קאנטער-רעוואלוציאנערן. צווישען די דערשאסענע האט זיך אויך געפינען דער אפיציר סאכארטשענקא. דער דאזיגער אפיציר איז געווען איינער פון די מערקווירדיגסטע פיגורען אין רוסלאנד. אייגענטליך האט דער אפיציר געהייסען נישט סאכארטשענקא, נאר עליזאבעטא איוואנאווא שולץ און געווען איז דער אפיציר נישט קיין מאנסביל, נאר א פרוי, א טאכטער פון א באלטישען גענעראל.

ווען ס'האט אויסגעבראכען די אייראפעאישע מלחמה איז עליזאבעטא שולץ אלט געווען צוואנציג יאהר. ווי פיל אנדערע יונגע פרויען האט זי געשטרעבט צו נעמען אנ'אקטיווען אנטייל אין דער מלחמה. דערביי האט זי זיך נישט בעגנוגענד דערמיט, וואס זי וועט ווערען א בארמהערציגע שוועסטער אין א שפיטאל, נאר זי האט געוואלט דורכאויס געהן אויפ'ן פראנט און קעמפען מיט געוועהר אין דער האנד געגען רוסלאנד'ס שונאים. דער פאטער איהרער, א גענעראל אין דער רוסישער ארמעע, האט איהר אבער בשום אופן נישט ערלויבט צו פערלאזען די היים.

דעם 8. אויגוסט 1915 איז זי פלוצלינג פערשוואונדען פון איהר היים און נישט איבערגעלאזט נאך זיך קיין שום שפורען.

ביי די בלוטיגע שלאכטען אין די קארפאטען-בערג, ווען מען האט געברענגט אין די פעלד-לאזארעטען טויזענדער פערוואונדעטע, איז צווישען די פערוואונדעטע הוזארען געווען א פרוי, וואס האט בעקומען א קויל אין דער ברוסט. די פרוי איז געווען פרייליין עליזאבעטא שולץ, וועלכע האט זיך געהאט פערקליידט אלס מאן און בעקומען אלס אויסצייכנונג פאר איהרע העלדענטאטען דעם טיטעל פאדפארוטשיק סאכארטשענקא.

ווען די דאקטוירים האבען ענטדעקט דעם גרויסען סוד, אז דער פאדפארוטשניק סאכארטשענקא איז נאר אנ'אשה, האט מען ביי איהר צוגענומען די מיליטערישע בגדים און אבגעשיקט צום צאר, ער זאל זי משפט'ן.

אייניגע חדשים האט די דאזיגע העלדין געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון דער רוסישער מליכה און מ'האט נישט געוואוסט, וואס מיט איהר צוטון. אין א שעהנעם פריהמארגען איז זי פערשוואונדען און זי האט זיך ווידער געוויזען אויפ'ן פראנט — פערקליידט אלס מאן און געקעמפט ביז ס'איז געשלאסען געווארען דער שלום. אבער עליזאבעטא שולץ, וועלכע איז געווען א גענגערין פון די באלשעוויקעס, האט בשום אופן נישט געוואלט שלום מאכען מיט דער באלשעוויסטישער הערשאפט אין רוסלאנד, זי האט אנטיילגענומען אין אלע קאמפפען געגען דער סאוויעטען מאכט. אין גענעראל ווראנגעל'ס ארמעע איז זי געווען פון די אקטיווסטע און פעהיגסטע אפיצירען. דא איז זי געווען ביי די קאנטער-רעוואלוציאנערען אין דרום-רוסלאנד, באלד ערשיינט זי אין צענטראל-רוסלאנד און ווען אלע קאנטער-רעוואלוציאנערע אויפשטאנדען ווערען דערשטיקט דורך דער רויטער ארמעע, פאהרט זי אדורך גאנץ רוסלאנד, קומט קיין פוילען און פון דאנען פאהרט זי קיין פאריז צו די רוסישע עמיגראנטען.

די פיפיגע רעפארטערען פון די פראנצויזישע צייטונגען האבען זי ענטדעקט און אנגעהויבען צו שרייבען שפאלטען-לאנגע בעריכטען איבער דער רוסישער העלדין. דאס האט איהר פערשאפט א שטארקע פאפולאריטעט, און ס'האט זיך גלייך געפונען א גרויסער אמעריקאנער מיליאנער, וואס האט געוואלט מיט איהר שטעלען א חופה...

אבער, אבנים, אז די אמעריקאנער דאלארען האבען נישט געהאט פאר איהר קיין רייץ. אין א שעהנער פריהמארגען איז די בחורישע ווייטער ערגיץ וואו פערשוואונדען.

איינציגע יאהר האט מען נישט געהאט קיין שום ידיעה וועגען איהר. מ'האט געוואוסט, אז זי פיהרט ווייטער דעם קאמף געגען די באלשעוויקעס, אבער וואו און ווען — האט קיינער נישט געוואוסט.

יעדעס מאל, ווען ס'איז אנגעפיהרט געווארען אנ'אטענטאט אויף א רוסישען קאמיסאר, צי ס'איז ערגיץ ארגאניזירט געווארען אנ'אנטי-באלשעוויסטישער אויפשטאנד, האט מען דערמאנט איהר נאמען.

איצט ערשט איז ערהאלטען געווארען א קלארע ידיעה פון קיעוו, אז פאדפארוטשניק סאכארטשענקא איז געווארען דערשאסען...

גאלד בלוט, און פרויען.

א ראמאן פול מערקווירדיגע איבערלעבענישען און ליידענשאפטען.

(73-טע פארזעצונג).

די גרעפין האט געקוקט אויף איהם מיט שלוינען און פערוואונדערונג.

— דער באראן מוז שטארבען! — דאס איז נאך דאס איינציגע מיטעל — האט נאגי רוהיג געזאגט — אזוי לאנג, ווי ער לעבט, האבען מיר נישט קיין האפנונג, אז מאקס זאל זי הייראטען.

— עס זענען דא נאך מיטלען, ווי אזוי צו ווירקען אויף עלווירא'ן. איך בין געוועזען אין בודאפעשט נישט אומזיסט. איך האב א מאן אין בודאפעשט, וועלכער מוז פאלגען, וואס איך הייס איהם. איך האב איהם געגעבען א בעפעהל, אז ער מוז עפעס טון. איך ערווארט פון איהם יעדע מינוט נאכריכטען.

— אך, נאגי! ווי אפט האסטו שוין געמאכט פלענער, וועלכע האבען אויסגעוויזען צו זיין גאנץ גוט און צום ענדע האט זיך פון זיי אויסגעלאזט א רויך.

— איך מיין, אז איהר האט שוין גענוג בעוויזען, אז נישט אלע מאל זענען מיינע פלענער נישט געלונגען. עס זענען שוין א סך מיינע פלענער יא געלונגען. איך בין זיכער, אז מיין איצטיגער פלאן וועט יא געלונגען.

— וואס פאר א פלאן? — האט די גרעפין געפרעגט.

— איך קען איהם אייך יעצט נישט זאגען. איך וויל פריהער זעהען, ווי ער וועט אויסגעפיהרט ווערען. דאס קענט איהר אבער זיכער זיין: דער באראן פאן באטיאני וועט נישט לעבען.

— יא! ער דארף נישט לעבען! — האט די גרעפין אויסגערופען — ער שטעהט אונז אין וועג. ער שטערט אלע אונזערע פלענער, ער מוז פערשוואונדען. דאן ערשט וועל איך רוהיג זיין.

זיי האבען נאך אהערגערעדט א געוויסע צייט און זענען זיך שטילערהייט צוגאנגען; יעדער איז געווען בעשעפטיגט מיט זיינע געדאנקען.

דעם אנדערען טאג האבען זיי זיך נישט געזעהן. די גרעפין איז געווען פערשפארט אין איהר צימער — און האט מיט קיינעם נישט געוואלט רעדען. נאגי האט זיך אויך נישט געוויזען, ער איז אויך געווען בעשעפטיגט אין זיינע צימערען. וואס ער האט דארט געטון, האט קיינער נישט געוואוסט. ער האט געהאט א פאר אפגעשלאסענע צימערען, אין וועלכע קיינער האט נישט געטארט אריינקומען. קיינער האט נישט געוואוסט, וואס אין יענע צימערען טוט זיך. קיינער האט נישט געוואוסט, מיט וואס דער באראן בעשעפטיגט זיך גאנצע נעכט. מען האט נאר אזוי פיל געוואוסט, אז ביינאכט ברענט פייער אין יענע צימערען.

עס איז געווען שפעט אין דער נאכט. אין שלאס ראדזיצקי זענען שוין אלע געשלאפען. נאר אין נאגי'ס צימער האט נאך געברענט א ליכט. — פלוצלינג האט מען געהערט שווערע טריט פון א פערד, וואס לויפט אין גאלאפ. און באלד האט מען אנגעהויבען צו קלאפען אין טויער.

— וואס זאל דאס זיין? — האט נאגי אויסגערופען — ווער זאל עס קומען אזוי שפעט ביינאכט?

ער האט פערלאשען דאס ליכט, האט פערשלאסען זיין ארבייטס-צימער און איז אראבגעגאנגען זיך לעגען שלאפען. עס איז פערגאנגען א געוויסע צייט, ביז די דינער פונ'ם שלאס האבען זיך אויפגעכאפט און האבען אריינגעלאזט דעם גאסט. נאגי האט געהערט, ווי דער פרעמדער האט עפעס גערעדט מיט די דינער פון שלאס, האט עפעס געפרעגט און עפעס פערלאנגט.

באלד האט מען אנגעהויבען קלאפען אין זיין טיר.

— וואס איז? ווער וואגט עס מיך צו וועקען ביינאכט?

— הער באראן — האט דער דינער געזאגט — עס איז אנגעקומען א רייטער פון באזעלי, וועלכער האט געבראכט א בריף צו אייך. מיר האבען נישט געוואלט אייך וועקען ביינאכט און האבען איהם געבעטען, ער זאל ווארטען ביז אין דער פריה. ער האט אונז אבער ערקלערט, אז דער בריף איז זעהר וויכטיג. מיר האבען איהם דאך נישט געוואלט פאלגען. דאן האט ער געבעטען, מיר זאלען אייך זאגען, אז דער בריף קומט פון גאסט-הויז „צום גאלדענעם רינג".

— פיהרט איהם ארויף! איך וועל מיך באלד אנטון! האט נאגי אויסגערופען און איז אראבגעשפרונגען פון זיין בעט.

ער האט באלד אנגעצונדען א ליכט. האט זיך פערגלעט די האר און האט ארויפגעכאפט אויף זיך א שלאף-ראק. דאן האט ער געעפענט די טיר. א פרעמדער מאן איז אריינגעקומען.

— ווער האט אייך געשיקט צו מיר? — האט נאגי געפרעגט.

— אין גאסט-הויז „צום גאלדענעם-רינג" געפינט זיך יעצט א מאן, וועלכער האט מיר געגעבען דעם דאזיגען בריף און מיר אנגעזאגט, איך זאל איהם צושטעלען, ווי צום גיכסטען. איך בין געריטען ווי א ווילדער. מיין פערד איז בעדעקט מיט שוים, ווי מיט א ווייסער דעק. אום אייך צו ברענגען צו דער צייט דעם בריף.

— גיב אהער דעם בריף.

דער פרעמדער האט איהם דערלאנגט דעם בריף. נאגי האט איהם געעפענט און איז איהם דורכגעלאפען מיט די אויגען. זיין געזיכט איז געווארען פרעהליכער. זיינע אויגען — לעבעדיגער.

— אויף איהם קען מען זיך שוין פערלאזען! — האט ער שטילערהייט געזאגט. ער האט געטון, וואס איך האב איהם געהייסען.

דאן האט ער זיך געווענדעט צום איבערברענגער פון בריף.

— איך דאנק אייך זעהר, וואס איהר האט מיך געהייסען איבערוועקען ביינאכט. דער בריף איז ווירקליך זעהר וויכטיג פאר מיר. געהט אריין אין קיך און הייסט אייך געבען עסען און טרינקען. איך וועל דערווייל אנשרייבען ענטפער.

ער האט גערופען זיין קאמער-דינער און האט געהייסען געבען דעם איבערברענגער פון בריף עסען און טרינקען. ער אליין האט זיך געזעצט שרייבען. אין איינציגע מינוט ארום איז זיין ענטפער פערטיג געווארען. ער האט פערזיגעלט דעם בריף און האט געווארט ביז דער פרעמדער איז צוריק געקומען.

(פארזעצונג קומט).

לאדזער כראניק.

קיין געשעפט איז נישט פריי פון שילדען-שטייער.

(§) לויט דער פעראָרדנונג וועגען צאהל פון שילדען, מעגען אלע פערשי־דענאַרטיגע אונטערנעמונגען האבען שילדען, דערצו געהערען אויך אפטי־קען, סקלאד־אפטעקשנים, רעסטאראַ־נען א. א.

לעצטענס האט זיך א איינגעמיטער פון א אפטייק־סקלאד אבגעזאגט צו צאלען דעם שילד־שטייער, מאטיווי־רענדיג זיין אבזאג דערמיט, וואס די שילד האט ער ארויסגעהאנגען געצוואונ־גענערהייט. דאס פינאנץ־מיניסטעריום האט דעריבער צוגעשיקט דעם מאגיס־טראט א ערקלערונג לויט וועלכער קיי־נער איז פטור פון שילד־שטייער, אפי' אינטערעסירט צו ער האט געוואלט א־יום א שילד צו געבן.

3-טע פולק סטהרט זיך אום פון מילימער-איבונגען.

(א.) נעכטען איז צוריקגעקומען פון מיליטער־איבונגען אין לאגער די דריטע קאמפאניע פון 31. פולק. די איבריגע קאמפאניעס קומען צוריק קומענדיגע וואך.

אראפגעפאלען א יוד. מעדעלע פון א באלקאן.

אויף בושעזשינער 29 איז נעכטען פון באלקאן פון ערשטען שטאק אראפ־געפאלען דאס 6־יעהריגע מיידעלע רבקה הייזנבערג. דאס קינד איז אין א שווערען צושטאנד אבגעפירט געוואָרען אין שפיטאל.

בעזייטיגט די סכנה פון אלגעמיי־נעם שטרייק אין לאדז.

לאדזער ארבייטער סאלידאריזירען זיך נישט מיט די בוי־ארבייטער.

(§) נעכטען אווענד איז אין לאקאל פון דער קרייז־קאמיסיע פון די פרא־פעסיאנעלע פעראיינען פארגעקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע וועגען אונ־טערשטיצען די אקציע פון די שטריי־קענדע בוי־ארבייטער.

די זיצונג האט געדויערט פון 12 בייז נאכט. עס איז בעטראכט געוואָרען דער פארשלאג וועגען פראקלאמירען אן אל־געמיינעם שטרייק אלס צייכען פון סא־לידאריטעט צו די בוי־ארבייטער. די דעבאטע איבער דעם וואזגען ענין איז געווען א געהייצטע. ביי דער אבשטימונג איז דער פארשלאג דורכגעפאלען. פאר'ן פארשלאג האבען נאר געשטימט די פארשטעהער פון 5 פראפעסיאנעלע פעראיינען. דער גרעסטער רוב איז אבער געווען געגען ארויסרופען אן אל־געמיינעם שטרייק. די סכנה פון אלגע־מיינעם שטרייק, וואס האט זיך א וואך געשוועבט איבער לאדז איז דעריבער לעת עתה בעזייטיגט געוואָרען.

נישט קוקענדיג אויף דעם דערמאנטען בעשלוס, האבען די בוי־ארבייטער בע־שלאסען פארטזעצען דעם שטרייק.

ארבייטס-מיניסטער יורקעוויטש קומט קיין לאדז.

(ב) ווי מיר האבען שוין געמאלדען וועט דעם 31 ד. ח. פארקומען דער חנוכת־הבית פון דער היילאנשטאלט פון דער קראנקען־קאסע אין טושינעק. אין צוזאמענהאנג דערמיט איז נעכטען קיין ווארשא ארויסגעפאהרען א דעלעגא־ציע איינצולאדען אויף דער פייע־רונג דעם ארבייטס־מיניסטער יורקע־וויטש און אנדערע הויכע בעאמטע פון רעגירונגס־קרייזען.

ווי בעציהט מען זיך אין לאדז צום אמעריקאנער פלאן אויסצובויען ארבייטער־הייזער.

(ע) ווי בעקאנט האט זיך געווענדעט צו דער רעגירונג דער גרויסער אמערי־קאנישער שאמפאן־קאנסארציום מיט א פארשלאג אויסצובויען א גרויסע צאהל דירות פאר דער ארימער בעפעלקערונג פון א רייהע שטעט, קודם כל אין ווארשא און לאדז.

דער דאזיגער פלאן וועט בקרוב בעט־ראכט ווערען דורך'ן לאדזער מאגיס־טראט און דער וואיעוואדשאפט. די זיי־בערהייטס־מאכט רוקט דא א־יום א רייהע מאמענטען, וואס שטעלען אין ספק די צוועקמעסיגקייט פון צונויפקלייבען גרויסע מאסען פון דער ארימער בע־פעלקערונג אויף איין ארט. ווייל ביי די ספעציפישע לאדזער פערהעלטנישען קען דאס פיהרען צו אונגעוואונשענע קאנסעקווענצען פאר דער עפענטליכער ה.ד.

די ארטיגע מאגיסטראטשע מאכט האט דעריבער, אז דער קאנצערן וואלט געדארפט אויסבויען און ישרען הויז פער־שידענע מינים וואוינונגען פאר פער־שידענע קאטעגאריעס לאקאטארען. עס קאמפליצירט זיך אויך א פראגע, ווי אזוי דער מאגיסטראט זאל זיך קענען פער־זיכערן דאס דירה־געלד פון די לאקא־טארען, וואס ער וועט זיין פעראנט־ווארטליך צוזושטעלען דעם אמעריקא־נער קאנצערן יעהרליך. די נאכגעשטעלטע בערעכענונגען ווילען פרעציזירען די שטע־לונג פון דער היגער מאכט.

די בעסטע פונ'ם בעסטען

לוין-הכספה פאר די סעזאן-ארבייטער.

(:) נעכטען איז פארגעקומען א קאנ־פערענץ צווישען מאגיסטראט און די פארשטעהער פון די סעזאן־ארבייטער וועגען א לוין־הוספה.

דער מאגיסטראט האט פארגעלעגט א הוספה פון 10 פראצענט. אויף וואס די ארבייטער - פארשטעהער זענען נים איינגעגאנגען. עס איז בעשלאסען געווא־רען די פראגע צו שטעלען אויף דער פלענאר־זיצונג פון מאגיסטראט.

כפארט-טורניר פון ד. א. ס. אין לאדז.

(:) היינט הויבען זיך אן אין לאדז דער מיליטערישער ספארט־טורניר פון ד. א. ס. לאדז, וואס וועט דויערן ביז'ן 31 ד. ח.

„מאטקע גנב"

אין רעד. פון „לאדזער טאגעבלאט"

(א סצענקע).

נעכטען האט בעזוכט אונזער רע־דאקציע דער בערימטער פראטאגאניסט פון שלום אש'ס פיעסע און ראמאן „מאטקע גנב".

דערויף א ן פעסט געבויט מיט אויבנע־פרעגטע שטרויבען אויפ'ן פנים, פערראט מאטקע די גבורה פון יענע טיפען פון דער יודישער פאלקס־מאסע, וואס עס האט אזוי אומפערגלייכליך געמאלען שלום אש.

מאטקע רעדט געהאקטע ווערטער מיט פיל נאכדרוק און בעטאנונג, בע־גלייטענדיג אפט א קלאפ, א ליטישער וואונק מיט די אויגען אויפ'ן שמייכעל פון די העלדען פון דער א. נטער־וועלט און א לאנגען צחוק'דיגען מיט'ן מויל: „יאָוורא"!

געקומען איז ער אין רעדאקציע לעולם זיך אויסרעכענען מיט איינעם א שרייבער, וואס האט אים בעשריבען אין די „גאזעטען". מאטקע אויף זיין שמייכער גיט א שמעל אויס יענעם לינ־קע העלדישען קיק און גיט א פרעג: ווי לאנג וועט ער עס אזוי נישט אויפהע־רען מיך צו „בעשמירען", דער יאט? שלום ((דאס מיינט ער אש'ן) האט אויך געמוזט מאכען פליטה פון קוטנא צוליב מיר און דער אט — מאטקע ווייזט מיט די הענד ווי מ'צערבייסט טרו־קענע זאנגען קומט ער אומער מיין האנד־

— עך, חברה, וועמען בארעט עמיץ. עמיץ האט'ס געמאלט שלעכטע גע־שעפטען פון מאטקע'ן, הא? און די גאנצע באנדע אקטיארען — א פייער זאל זיי — פון וואנען האבען זיי די ברוליאנטען, נישט פון מאטקע'ן? הע?

מאטקע גיט א רוק ארויף דאס הוי־טעל אויפ'ן שטערען: ווען נאפאלעאן האט נאך געטראגען קלעצער איז שוין מאטקע געגאנגען אהן זוילען...

— הערטס, אנומעלט די „ווילנער" זענען געווען אין קוטנא, שיקט ער נאך מיר דער „דרעקטער", איך זאל קומען צו אזהם. בעפעהל איך: ער האט אזוי קומען צו מיר, ווי איך צו אזהם". קומט ער צו מיר:

— אזהר זענט מאטקע?

— אזו או יא?

— לאזט אונז, פאניע מאטקע, גע־בען א פארשטעלונג, נאט אייך בילעטען. מאטקע גיט זיך א שטעל אוועק און זאגט: זאג איך צו אזהם: פאניע דירעק־טער, שטעלט אייך אויף מיט אלע אייער רע ליים, די אקטיארען און לאמיר זעהן צ: אזהר גלייכט און נאציע שוין א.ן צו די הייזען אייערע וועגען נישט צוריקעך — אייב נישט — פפא!

— גאפען זיי, דער „דרעקטער" מיט די אקטיארען. נאר, אז זיי האבען שוין גענומען אוועקגעהן, דרוף איך מיך אן:

— ע, חברה, איך ווייס דאך, אזהר רופט „אלע'ן" — שפילטס! און שוין. איך האב געמוזט זיצען אין דער ערשטער רייהע צוקוקען.

ער עך...

און דער ווילנער ליטוואקעל? אגי' מעלט קומט צו מיר ארויין עפעס א ליטוואק:

— אזהר זענט מאטקע?

— וואס ווילט אזהר, אזהר קאנט רעדען.

— פאניע מאטקע גיט מיר אייער פאטאגראפיע. איך בעצאהל אייך, וויפיל אזהר ווילט.

— ניין, זאגט מאטקע. דאס נישט. נעהנג געמאלט א מאטגיע פון „מאט־קע".

און זאגט מאטקע: וואס גיט עמיץ א געוועט, אז מארגען וועט עמיץ מיך בע־שרייבען אונקלאפט אויף דער גאנצער וועלט? הא?

מיר לאכען גוטמוטיג:

— עפעס, פאניע ראזענבערג, מעגען מיר דער שרייבען וועגען אייך??

מאטקע ווערט ווילדער:

— קינדער, שרייבטס, נאר — ווייזט ער מיט א פינגער צום מויל — וויסען, וואס צו שרייבען.

א.

פארזיצענדע פון עקזאמען-קאמיסיעס וועלען זיין פראפעסארען פון הויך־שולען.

(א.) דער שול־קוראטאריום האט בעקומען א פעראָרדנונג פון בילדונגס־מיניסטעריום צו וועהלען אלס פארזי־צענדע פון די עקזאמען־קאמיסיעס אין קומענדיגען שול־יאהר פראפעסארען פון די אוניווערזיטעטען אדער פאלי־טעכניקומס.

בעפאלען א יודישען פוטער-סוחר מיט מעסערס.

דער פוטער-סוחר געשטאכען, די פרוי פערוואונדעט מיט א האק.

(ג) נעכטען ארום 4 נאכמיטאג איז די בזשעזשינער גאס אויפגערעגט געווארען פון א מערדערליכע טאט, וועלכע זענען בעגאנגען עטליכע פארשוינען פון דער באלוטער אונטערוועלט.

אויף בזשעזשינער 23 וואוינט דער פריער פון לאדזער יודישער פוטער־הענדלער־פעראיין ה' שמואל גענערא־וויטש. דאס איז זעלבינגען הויז א גע־וועלב פון מילכווארג. זייט א לאנגער צייט שטעהט ער אין האנדעלס־פער־בינדונגען מיט עטליכע קריסטען, וועלכע זענען אזהם געבליבען שולדיג א גרע־סערע סומע געלד. לעצטענס האט ה' גענעראוויטש איינגעמאהנט ביי זיי דעם חוב און האט זיי געזאגט, אז ער וועט מעהר מיט זיי נישט האנדלען. ה' ג. האט צוליב דעם בעשלאסען די ליים איינצוגאנצען אבצורעדען און מעהר מיט זיי נישט האנדלען.

נעכטען מיטאג־צייט זענען 3 פון די דערמאנטע קונים ארייננגעקומען אין זיין געשעפט נאך פוטער. גראד איז אין געוועלב נישט געווען קיינער, א חוץ די מאלמער 'פונ'ם פוטער־הענדלער. דאס מיידעל האט אבגעזאגט די קריסטען צו געבען פוטער מיט'ן תירוץ, אז אהן דער פוטער קאן זי גארנישט ארויסגעבען. די קריסטען זענען געווארען אויפגערייצט פון דעם ענטפער און זיי האבען דאס מיידעל צושלאגען. דערויף זענען די צע־יושעטע „סוחרים" אוועק אין א שענק ארויין, זיך אנגעטרונקען און שפעט־היינט, ווידער געקומען אין ה' גענעראוויטש'ס געוועלב ארויין נאך פוטער.

פרוי ג. איז שוין דא געווען. זי האט ערקלערט די קריסטען, אז זי וויל מיט זיי מעהר קיין מגע־ומשא נישט האבען און זי וועט קיין פוטער נים געבען. די גויים האבען זיך געווארפען אויף דער פרוי שלאגען. בינה־לבינה איז אנגעקומען ה' גענעראוויטש אליין. דאן האבען די צע־ווילדעוועטע אנפאלער זיך געווארפען אויף גענעראוויטש'ן און זיין פרוי מיט מעסערס און א האק. עס איז ענטשטאנ־ען א געוואלדיגע מהומה. ס'זענען זיך צונויפגעלאפען פיל מענשען. די אנפא־לער זענען נעלם געווארען. עס איז תיכף אויך אנגעקומען פאליציי, וועלכע האט די פערוואונדעטע מאן און ווייב אבגע־פיהרט אין 3. קאמיסאריאט, וואו עס איז צונויפגעשטעלט געווארען א פרא־טאקאל. איינער פון די אנפאלער איז ארעסטירט געווארען.

ה' גענעראוויטש האט בעקומען צוויי מעסער־שטאך אין דער נאז און אין קאפ; די פרוי האט פון א שטארקען קלאפ מיט א האק בעקומען א מכה לאנג אין קאפ און א גרויסען שניט אין פנים און האלז. מעדיצינישע הילף האט גע־געבען די פערוואונדעטע דער פעלדשער פון זגערזשער 12.

17,000 וועקסלען ווערען פראטעסט־טירט יעדען חודש אין לאדז.

(?) לויט דער סטאטיסטיק, וואס עס האבען דורכגעפיהרט די לאדזער רעגיע־רען זענען אין חודש יוני איינגעגאנגען צום פראטעסט 12275 וועקסלען אויף דער אלגעמיינער סומע פון 774,383 זל. אין אינצומינגען חודש 16.673 וועקסלען אויף א סומע פון 3,910,929 זל. אין משך פון די פריהערדיגע דריי חדשים זענען געגאנגען צום פראטעסט 46,842 וועקס־לען אויף א סומע פון 11,858,869 זל.

פערגלייכענדיג מיט דער סטאטיסטיק פון יאהר 1910 זעהען מיר, ווי די לא־גע האט זיך געוואלדיג פערערגערט. אין דערמאנטען יאהר זענען געווען בכלל 47.000 פראטעסטען, ד. ה. אזוי פיל וויפיל איצט אין איין קווארטאל פון ד. י. ד.ה. דורכשניטליך ווערען איצט געשיקט צום פראטעסט אין לאדז 17.000 וועקסלען א חודש.

5 | ווער ס'איז פאר א ארבייטער | 5

מעגדען ארץ־ישראל שטומט זונטאג, ד. 31. יולי ה.י. צו די קאנגרעס־וואהלען פאר די התאחדות־ליסטע № 5

5 | 5

שטימט פאר די ליסטע 5 צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס. א צענטראלער וואהל-מיטינג אין „התאחדות".

היינט, דאנערשטאג, ד. 28. יולי 8 א זייגער אוונט ארדענט די ציוניסטישע ארבייטס־פארטיי „התאחדות" אין לאדז איין א צענטראלען וואהל־מיטינג א. ד. ט. „אין קאמף פאר'ן ציוניזם". מיט רעפעראטען וועלען ארויסטרעטען די ה"ה סיים־דעפוטאט א. לעווינסאן, ד"ר אריה טאר־טאקאווער, ד"ר ז; עלענבערג און ראט־מאן ד"ר ש. שוויג.

איינגאנג פריי נאר פאר שוקלים. פרייע דיסקוסיע. 2986

דער געהיימניספולער יודישער פאטער,

וואס גיט אפ זיין קינד צו א קריסטליכער ערציהעריו.

א בריוועל צום ראבינאט. — דאס קינד שטארבט און די קריסטין גיט דאס קינד איבער „חסד של אמת".

(ג) מיט 2 וואכען צוריק איז צו דער אלטער קריסטליכער רומפערטע קרימינ־טונא רענגוש (זאווארזקא 18) געקומען אן אנשטענדיג אנגעטאנער יודישער יונ־גערמאן, וועלכער האט אזהר פארגע־לעגט צוצונעהמען צו ערציהען א קינד אין עלטער פון א חודש פאר 50 זלאטע מאנאטליך. די קריסטין האט מסכים גע־ווען. דער יונגערמאן האט באלד ארויס־געבראכט דאס קליינע קינד, איינגעוויי־קעלט אין א קישען. פאר'ן אוועקגעהן האט ער געגעבען דער ערציהערין 25 זלאטע פאר 2 וואכען, צוזאגענדיג, אז ער וועט אזהר צושיקען צו דער בעשטי־מטער צייט.

ווינבאלד דער יונגערמאן איז אוועק־געגאנגען, האט די קריסטין אויפגעוויק־עלט דאס קינד און צופרידען בעמערקט א נאז א ברוזשעל און יארמע און פאיליש. זי האט אבער גארנישט געמאלט וועגען דעם.

פערגאנגענעם פרייטאג איז דאס קינד קראנק געווארען און נעכטען בעגינען איז עס געשטארבען.

די קריסטין האט זיך באלד געוואנדט צום מאגיסטראט וועגען א טויט־שיין. ד"ר יאראשעוויטש האט צוגעשטעלט דעם פראטאקאל און בעשטע־טיגט דעם טויט פון קינד. אין מאגיס־טראט האט מען געהייסען דאס קינד בעגראבען אויפ'ן קריסטליכען צמענ־טארזש.

די קריסטין איז אבער געווען אוי־גערוהיגט, אז ווי האט דאס יודישע קינד נישט געוואלט קבר זיין אויפ'ן קריסטליכען בית־הקברות. זי האט זיך דעריבער געווענדעט צו „חסד של אמת" וואס האט זיך פעראינטערעסירט מיט דעם ענין און זיך בעמיהט, אז דאס קינד זאל קומען צו קבורה אויפ'ן יודי־שען בית־החיים. און דער ראבינאט־סגנ צעלאכיג האט זי דורכגעפיהרט די גע־העריגע פארמאליטעטען און דאס נא־מענלאזע קינד איז נעכטען „בעהאלטען" געווארען.

אין דעם יודישען בריוו, וואס דער אומ־בעקאנטער פאטער פון קינד האט איי־בערגעלאזט צוזאמען מיט זיין עופה'לע, ווערט געזאגט:

„הויכגעשעצטער ראבינאט! איך בעט ווער דעם ראבינאט, אז ער זאל דער־האלטען דאס קינד, ווייל עס איז א יו־דיש קינד פון אזן מאמע־מאטע. דער־ווייל קאן מען דאס קינד ביי זיך נישט האלטען צוליב 2 ספות. און א קורצער צייט ארום וועלען מיר דאס קינד צו־רוקנעמען, ווען מען זאל דאס קינד נים וועלען צוריקנעמען, וואלט מען עס אוי־פער־געווארפען אדער דער'הרג'עט. נאר ווייל אונז איז א שאד האט מיר'ע קינד זאל עס דערוויל בלייבען לאזש אין גוי'אישע הענד. דער ראבינאט זאל זיך נישט ענטזאגען דערפון און עס ארייננגע־בען אין א יודישע „אכראנקע", די לאזש מען וועל איך האפענטליך בעצאהלען, ל'בעט דאס קינד נישט פערמאלישען אויף אנ'אנדער נאמען. ל'בעט פערשרייבען די סמנים: דאס קינד הייסט מערעלע, דעם 14/7 האב איך עס ארייגעגעבען צו לאזשען צו א קריסטין אויף זאוארז־קא 18".

שטרענגע פאליציי'אישע פיזאר-רונגען קעגען שאפערס.

(§) צ.ליב די אפטע אויטאמאביל־אומגליקען האט די פאליציי - קאמענדא פעראַרדנעט, אז די שאפערס זאלען קע־נען דורך דער פאליציי פערהאלטען ווע־רען אויב זיי פארמאגען נישט קיין ער־לויבנישט צו זיין א שאפער, דעם שא־פער קען די פאליציי אויך פערווערען צו פאהרען אויב ער איז שכור אדער ער מאכט מאניפולאציעס מיט'ן לינקש־גיט.

דער אויטא ווערט דאן אבגעגעבען דעם בעל־הבית אדער זיין שטעל־פער־טרעטער. פאר גרינגשעצען די פאלי־ציי'אישע בעפעהלען ווערט דער שא־פער צוזאמען מיט'ן אויטא אבגע־פיהרט אין קאמיסאריאט.

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20.

נאכטראלען פון די בעליבטע אמעריקאנער געסט
אנא און היימאן יאקאבאוויטש

שבת, דעם 30-טען 3,30 נאכמ. צו ביליגע פרייזען די גרויסע פוקסעס פיעסע,
איהר גרויסער סוד
רעזשיסירט דורך היימאן יאקאבאוויטש.
הויפט־ראלען: גיטא—אנא יאקאבאוויטש, פרעד, ווידל—היימאן יאקאבאוויטש.

שבת, 9 אווענט, נייע אויפפיהרונג לויט אמעריקא דורך היימאן יאקאבאוויטש
די מאמע פון דער וועלט
אין 4 אקטען מיט געזאנג און וואלאנטערעסקי. הויפט־ראלען: מ..ם—אנא יאקאבאוויטש,
דעיו ננב—היימאן יאקאבאוויטש. אנא יאקאבאוויטש זינגט 2 נייע לידער.

זונטאג, ד. 31-טען יולי:
די גרינע כלה
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ. אייזען אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום — מ.נ.ג.ל.
רעזשיסירט דורך היימאן יאקאבאוויטש.
הויפט־ראלען: גאלדעלע—אנא יאקאבאוויטש, וועליוו—היימאן יאקאבאוויטש.

מאנטאג, ד. 1. אויגוסט 9 אוו. גרויסע פאפולערע פארשטעל. פון 80 גר' —2,50
געלד ליבע שאנדע
אין 4 אקטען פון וואלאמארעטסקי, אנא יאקאבאוויטש זינגט א נייע ליד דער מאראל פרעדינגער.
הויפט־ראלען: מאניע—אנא יאקאבאוויטש.

עס נעמען אנטייל פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, פאדערמאן, מענער אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, גוהויז, פאלאנסקי, צווילינג.
געשעפטס־פיהרער: בעזמאן. בינען־רעזשיסער: מאכאראווסקי.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

אנאנס! אין פארבערייטונג די גרויסע קאמישע פיעסע מיט געזאנג און טענץ
די פוילישע התונה

וואס ווערט היינט געשפילט אין די טעאטערן און קינאס?

טעאטער טעאטער:—„פאן געשעפטלניק פון יא".

זומער־טעאטער אין העלענאוו־פארק — „גיטראקיוואלי איצט".

קאפיטאל: — „פרעצעדענטעט"

לונא — „דער טאנץ אויף די הער־נער".

ספלענדיד: — „פראגעדיע פון א פארפאלק", די גרעפינס אויף דער ריוויערא".

גראנד־קינא: — „די פענצטערן פאנטאמארטער.

ווילדע שבטים,
וואָס געפינען זיך נאָך עד היום אין אפריקא.

ערשט נישט לאַנג צוריק האָט מען געפינען אַ ווילדען שבט, פאַר וועלכען אַלע אַנדערע שבטים ציטערען צוליב זיינע גרויזאַמקייטען.

דאָ נישט לאַנג צוריק האָבען רייזענדער זיך אָנגעשטויסען אויף אַן'אומבאַקאַנטען אָרט ערגיץ אין די טיפענישען פון אפריקא, וואו עס לעבט אַ שבט מיט'ן נאָמען „דידינגאַס" און וועלכער איז ביז היינט געווען ממש אומבאַקאַנט דער וועלט. ווי אַלע אפריקאַנער, זענען די מענשען פון דעם דאָזיגען שבט ברוין-הויטיגע, מיט גראָבע פליישיגע ליפען, ברייטע נאָזער און שניי-ווייסע ציינער; מיט איין זאַך אונטערשיידען זיי זיך אָבער פון זייערע איבעריגע אפריקאַנער ברידער און דאָס איז מיט זייערע האָר. די האָר זייערע האָט טאַקע דעם זעלבען אויסזעהן ווי ביי אַלע אפריקאַנישע איינגעבוירענע, שוואַרץ ווי פעך און קרייזעלדיגע, דאָך איז אָבער אַ חילוק צווישען דעם דידינגאַס שבט און די אַנדערע נעגערס, אַ חילוק אַזוי ווי צווישען טאָג און נאַכט.

די רייזענדע, וואָס האָבען צום ערשטען מאָל דערזעהן די מענשען פון יענעם שבט, האָבען געמיינט, אַז זיי אַלע טראָגען אויף די קעפּ אַזאַ מין סאָרט דייטשען „פּיקעל הויב", אַן'אייזערן היטעל, וואָס איז געפאַרבט שוואַרץ.

ווען זיי האָבען זיך אָבער נעהענטער בעקאַנט מיט די „דידינגאַס" און האָבען זיך גענומען צוקוקען צו זיי, האָבען זיי, צו זייער ערשטוינונג, אויסגעפונען, אַז זיי האָבען זיך שטאַרק טועה געווען, אַז די היטלען זענען גאָר נישט פון שטאָל, אָדער אייזען, אַז דאָס זענען בכלל גאָר נישט קיין היטלען, נאָר זיי זענען געמאַכט פון זייערע אייגענע האָר. הייסען הייסט דאָס, אַז יעדער איינער פון די „דידינגאַס" לאָזט וואַקסען זיינע האָר אַזוי געדיכט אויפ'ן קאָפּ און שמירט זיי נישט און קעמט זיי און דריקט זיי אַזוי צוזאַמען, ביז וואַנען עס ווערט פערוואַנדעלט אין אַ געדיכטע האַרטע מאַסע און בעקומט די פאָרם פון אַ „פּיקעל הויב" און אויב מען וויל זיך שאַפען אַ ריכטיגע פאָרשטעלונג ווי האַרט די האָר ביי זיי איז, וועט זיין גענוג צו זאָגען, אַז ווען דער שטאַרקסטער פּוילישער פּאָליציאַנט זאָל דערלאַנגען מיט זיין שווערד אַ מעכטיגען זעץ איבער דעם קאָפּ פון אַ „דידינגאַס", וועט עס יענעם נישט אהרען און ער וועט נישט פיהלען דעם מינדסטען ווהעטאָג. ווייסען זיי שוין דערייבער גאָר נישט וואָס הייסט אַ צובראָכענער שאַרבען. דאָס שוץ-היטעל פון זייערע האָר, אָדער ווי זיי רופען דאָס אָן „טעמפּענדעק", דערלאָזט נישט, אַז דער קאָפּ זאָל צושלאָגען ווערען און די שפּיציגסטע און גיפטיגסטע פייל קען זיי אויך ניט שאַדען.

אָט דער דאָזיגער מערקווירדיגער שבט בעוואוינט אַ בערגיגע געגענד אַרום די גרעניצען פון סודאַן און אַביסיניען און מען האָט פון זיי קיינמאָל ניט געהערט ביז איצט. זעלבסטפערשטענדליך, אַז זיי זענען אָפּגעשטאַנען נאָך אַ סך מעהר איידער אַנדערע אפריקאַנישע שבטים, געהען כמעט נאַקעט, מענער, פרויען און קינדער און זענען שטאַרק נישט מקפּיד אין עסען. אַ דידינגאַס האָט אַזאַ געזונטען מאָגען, דאָס ער קען אויפעסען אַ שטיק רויה פלייש ער קען אין זיך אַריינשלינגען אפילו גלאָז און שטיינער.

נאָך אַ מעלה האָבען די דידינגאַס און דאָס איז, וואָס זיי האָבען קיין מורא נים פאַר שלאַנגען, אפילו די מעהר גיפטיגע שרצים, וואָס אפריקא פערמאָגט. מען ווייסט נישט, צי זענען זייערע לייבער בעשיצט פון דעם שלאַנגען-גיפט, אָדער זיי ווייסען אַזאַ מיטעל געגען דעם. איין זאַך איז זיכער. די גרויסע פון זיי ווי די קינדער זייערע שפּילען זיך מיט די שלאַנגען, ווי מיט קעצלעך, אָדער הינד און די גיפטיגע ברואים האָבען מעהר מורא פאַר די מענשען, איידער די מענשען, פאַר זיי; קיין שלאַנג ביסט זיי און טאָמער יאָ, איז דער ביס אומשעדליך.

די דידינגאַס זענען נישט קיין מענשענפרעסער. דערפאַר האָבען זיי אַנדערע חסרונות און בעגעהען זיך גרויזאַם מיט זייערע שונאים. ווען אַ שונא, מיט וועמען זיי פיהרען מלחמה, פאַלט אַריין אין זייערע הענט, מאַטערען זיי איהם מיט די שרעקליכע עינוים, אַז זיינע געשרייען שפּאַלטען די הימלען. אָבער די דידינגאַס קוועלען אָן דערביי פון שמחה און יעדער געשריי, וואָס דער אומגליקליכער לאָזט אַרויס, רופט ביי זיי אַרויס אַ הירזשעריי. ווען דער געפּייניגטער לאָזט שוין אַרויס זיין לעצטען אָטעם, שינט מען פון איהם אַראָפּ די הויט און מען מאַכט דערפון פּייקלעך, אָבער דאָס פלייש זעלבסט עסט מען נישט.

ציטערען טאַקע די אַנדערע שבטים, וואָס לעבען אין יענער געגענד, פאַר די דידינגאַס אימת מות. זיי האָבען זיך פיל מאָל בעקלאָגט פאַר דער ענגלישער רעגירונג, זי האָט אָבער קיין אהנונג ביז אַהער נישט געהאַט ווענען די דידינגאַס. איצט אָבער, ווען מען האָט שוין אויסגעפונען, וואו זייער וואוינאָרט איז ווערט שוין ענגלאַנד מסתמא זיך אַ נעהם פון צו זיי און וועט זיי ביסלעכווייז אָנהויבען ציוויליזירען, ווי זי האָט דאָס געטון און טוט מיט די אַנדערע ווילדע שבטים אין ווילדען אפריקא.

—0—

די גרעסטע סענסאַציע אין אמעריקא איז היינט פאָרד'ס חרטה-בריף.

(ענדע פון זייט 3)

ברכה צו ענדערען די פּאָליטיק אין דער פיהרונג פון „דירבאָרן אינדעפּענדענט", אַז איהר וועט שוין אין דער צוקונפט זיין פריינדליך און גוטוויליג, אַז איהר ווילט פערגיטיגען די עולה, און — וואָס מען דאַרף ערוואַרטען פון יעדען עהרען-מאַן, צוזאַמען מיט די דאָזיגע פערזיכערונגען געט איהר ביי אונז פערגעבונג. אַזוי ווייט ווי מיין איינפלוס קען גרייכען, וועט ער בענוצט ווערען פאַר דעם צוועק, פשוט דערפאַר, וואָס אין מיינע אָדערען פליסט דאָס בלוט פון דורות, וועלכע זענען פערהאַרטעוועט געוואָרען געגען לײדען און זענען פונדעסטוועגען געבליבען פעסט אין זייער בטחון אין גאָט. רעדענדיג ווענען די לעהרען פון דער „דרשה אויפ'ן באַרג" (דרשה פון יעזוס'ן, איינער פון די וויכטיגסטע טיילען אין דער קריסטליכער ביבעל. — די רעד.) האָט איזראַעל זאַנגוויל אַמאָל געזאָגט, אַז מיר יודען זענען נאָכאַלעמען די איינציגע קריסטען. ער האָט געקענט צוגעבען, אַז דאָס איז דערפאַר ווייל אין תוך גענומען איז דער גייסט פון פערגעבונג אַ יודישע מדה.

„עס איז מיין אויפריכטיגע האָפנונג אַז קיינמאָל וועט זיך מעהר נישט באַווייזען אויף אונזער האָריזאָנט אַ ווידעראויפלעבונג פון דעם אַלטען אַבערגלויבען.

זעהר איבערגעגעבען אייער,
(אונטערגעשריבען)
לואיס מאַרשאַל.

מאַרשאַל'ס בריף, וואָס איז געשריבען מיט שטאָלץ און ווירדע, האָט געמאַכט אין גאַנץ אמעריקא זעהר אַ גוטען איינדרוק. לויט ווי מאַרשאַל ערקלערט, איז דער חרטה-בריף פון פאָרד'ן נאָר דער ערשטער שריט פון זיין תשובה. עס וועלען אין גיכען קומען טאַטען, וועלכע וועלען בעווייזען, אַז פאָרד מיינט מיט זיין חרטה גאַנץ ערנסט, אַז ער איז איצט באמת געוואָרען אַ יודענפריינד.

וואָס די דאָזיגע ווייטערדיגע שריט וועלען זיין איז לעת-עתה אומבעוואוסט. אַלע גלויבען אָבער, אַז אויב ס'איז בעשעהען אַזאַ נס: פון אַ בלוטיגען שונא זאָל ווערען אַ פריינד, איז אויך מעגליך דאָס ווייטערדיגע, אַז פאָרד זאָל אָנהויבען טון יודען טובות!

ניו-יאָרק, 9 יולי 1927.

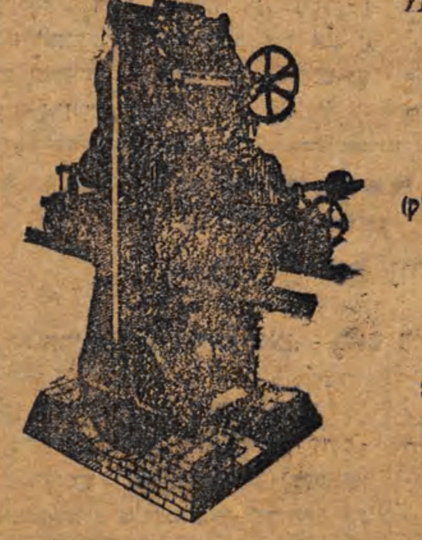

Zjednoczone Fabryki Maszyn
„UNIA"
dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc.
BYDGOSZCZ-WILCZAK
(די גרעסטע אין פּוילען ספּעציאַל-מאַשינען-פאַבריק)
ליפערט אַלס ספּעציאַליטעט:
קאָמפּלעטע איינריכטונגען
פאַר האָלץ-בעאַרבייטונג.
מיט אָנפראַגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:
Inżynier G. Praszkier,
Łódź, Zawadzka 16a
Tel. 27-52.

פאָדערט איבעראַל
נאָר פּאַטענטירטע
פעלד-בעטען
פערזעהען מיט דער פאַבריקס-מאַרקע
Palma-Patent
פאַר וועלכע מיר גאַראַנטירען.
אויך שטעלט אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אַמעריקאַנקעס, קינדער-וועגעלעך, הויכע קינדער-בענקלעך, שאַפּקאַרע און נעבעטע מאַטראַצען.
ביליגסטע פּרייזען! רעעלסטע בעהאַנדלונג
לאָדז, פּילנאַצקאַ 24, טעל. 31-85.

קויפט נאָר
די זייף מיט לייבען
C. Z. W.
די בעסטע זייף צו וועש און פאַר די ווירטשאַפט
ד. טשוויקליצער, קאַטאָוויץ
טעל. 406 3-טער מאַי 18 טעל. 406
דאַמפ-זייף-פאַבריק. דאַמפ-זייף-פאַבריק.

לעזט און אַבאָנירט דאָס
„לאָדזער טאַגעבלאַט"

א רעזורע
איבערצוגעבען עוועגי-טועל צו טוישען אין אַ צווייטער שטאָט. ——
KOLSKI, Łęczyca
Poznańska 24.

Dr Feliks Bornstein
Cegielniana 4
טעלעפאָן 34-90.
ספּעציאַליטעט: אַקושער און פרויען-קראַנק
נעמט אָן פון 3—6 נאָכמיטאָג.

Dr H. Spira-Bornsteinowa
Cegielniana 4
טעלעפאָן 34-90.
ספּעציאַליטעט: אַקושער און פרויען-קראַנק
נעמט אָן פון 3—6 נאָכמיטאָג.

30,000 זל.
און מעהר, גיב איך פאַר „אַ גוט איינגעפיהרטע רעגעל געשעפט פון מילך, סויהלעך א.אז.וו. אָפערטען אָפּצוגעבען אין אדמ. פון „לאָדז. טאַג." אונטער „G".
2955

וכי תמכור ממכור לעמיתך
או קנה מיד עמיתך,
אל תונו איש את אחיו!
און טאָמער ווילט דיך דיין חבר אָפּנאַרען, זאָלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביוראָ פּיעטריר. ?? דורכגאַנג (וואַכאַדניאַ 52) ווערט לויט'ן אויסגאַנג געלייגענטעס קרעל-דינגס אַלערליי ביימער, קלאַוויען, טאָפּעלפּערשעגיעס אויך אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אַקוויזיציעס, אַרוואַלאַניעס, רעקורסען — ווענען סאַנקציעס, פעסטער אין קאָמיסאַר.-זשאַנדרי, ביימער אין אַלע אַפּעלאַציע-בעצירקען, שותפות-אַקטען, טעסטאַמענטען, אַקטען אינווערציזיעס, אַקטען דאַראַוויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס. אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
שנעל, רעעל און ביליג!
מיט אַכטונג י. מאַנטל רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאַווער 17, וואַכאַדניאַ 52.

פאַר 12 זל.
לערן איך אויס
טאַנצען
פאַר אָנפאַנגער הויבט זיך אָן דער קורס דעם 3-טען פון יעדען חודש. איינשרייבונגען אין דער טאַנץ-שולע פּאָלודניאָווע 10.
מיט אַכטונג ד. פרידוואַלד.

קאַליגראַף
ל. בערמאַן
וואוינט אויף זאַוואַדזקאַ 19,
פּאַרטער 1-טער שטאָק.
נעמט אָן שילער פון 12—2 און פון 4—6.

ווילסטו, אַז דיין קינד זאָל קענען לשון-הקודש אין וואָרט און שריפט? ווילסטו, אַז דיין קינד זאָל קענען תנ"ך, אויך חומש רש"י? ווילסטו, אַז דיין קינד זאָל שרייבען לשון-קודש אָהן שגיאות? דאַן דינג איהם אָן ביים לעהרער:
א. איטקין, קאָנסטאַנטינער 38, פּאַרטער,
פּרייז שטאַרק ביליג נור 10 גילדען אַ מאָנאַט.
ערפאָלג גאַראַנטירט.

BILANS
Łódzkiego Banku Depozytowego, Sp. Akc. w ŁODZI
na dzień 1 lipca 1927.

STAN CZYNNY	Zł.	Gr.
1. Kasa i sumy do dyspozycji	455890	15
2. Waluty i weksle zagraniczne	6642183	94
3. Papiery wartościowe własne	131322	69
4. Weksle zdyskontowane	8886745	15
5. Rach. Bieżące	4561570	66
6. Kor. Banki „Loro" i „Nostro"	966188	98
7. Ruchomości	53110	35
8. Koszty Handlowe	622372	49
9. Sumy Przechodnie	99402	81
Suma bilansowa:	22418736	72
1. Udzielone gwarancje	369732	71
2. Inkaso	1675746	26
Razem	24464215	69

STAN BIERNY	Zł.	Gr.
1. Kapitały własne	1584000	—
2. Wkłady	8731744	96
3. Redyskonto weksli	5989357	58
4. Kor. Banki „Loro" i „Nostro"	4340021	58
5. Procenty i Prowizje	1415182	38
6. Rach. Oddziałów	56094	82
7. Sumy Przechodnie	302335	45
Suma bilansowa:	22418736	72
1. Zobow. z tyt. udziel. gwarancji	369732	71
2. Różni za inkaso	1675746	26
Razem	24464215	69

א טאַמבויר-געזעל
ווערט געזוכט. קילינסקיעגאָ 48, וואוינונג 10.
2996 ביי דילאַן.

א מעבלירט צימער
ביי אַ אינטעליגענטער פאַמיליע מיט עלעקטריש ליכט צו פערמיטען.
צו ערפאַהרען ווסכאַדניאַ 29, וו. 3.

וויכטיג פאַר דאַמען!!!
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלעגאַנטסטע היטע איבעראַרבייטעט איך אויף גאַנץ נײַ. געדענקט די אַדרעס: 28 זאַוואַדזקאַ 28
נאָר פאַר 2.50 זל.
אין הויף, 2-טען אײַנגאַנג, לינקס פּאַרטער.

א פאַרטעפעל,
אין וועלכען ס'האָט זיך געפינען אַ מיליטער-ביכעל אויפ'ן נאָמען שלום ראָטבאַרד, און אַ וועקסעל אויף 100 זלאָטיס אויסגעשטעלט דורך גבריאל איצקאָוויטש, ערדרע שמחה בונם צערטנער, צאָהלבאַר ד. 25/X ד. י. איז אָוועק'גע-גנב'עט געוואָרען. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג צו ראָטבאַרד, פּערושינער 94. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג.
2995

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: פאַר אַ חודש אין פּוילען 5 זל., אין פראַנקרייך און בעלגיען—20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער—1,25 דאָלאַר.
אַנאָנסען-פּרייז: פאַר אַ מילימעטער-שורה פאַר'ן טעקסט 16 גר., פרייטאָג 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פרייטאָג 60 גר., נאָכ'ן טעקסט 12 גר. פרייטאָג 18 גר. פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער. אויסער דער שטאָט—מיט 50% טייערער. פון די פּרייזען ווערן ניט אָפּגערעכנט קיין רעבאַטען.

Redaktor-wydawca E. Hamburski.

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 16